

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta

Bakalářská práce

Zaměření rodičů na výkon vedle křesťansky zdůvodněné
důstojnosti člověka ve vzdělávání jejich dětí

Vedoucí práce: Mgr. Dr. theol. Havel Tomáš Cyril
Autor práce: Eliška Gubaniová
Studijní obor: Pedagogika volného času

2023

Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce na téma „Zaměření rodičů na výkon vedle křesťanský zdůvodněné důstojnosti člověka ve vzdělávání jejich dětí“ a že jsem jí vypracovala pouze na základě daných pramenů a použité literatury uvedené v seznamu.

V Českých Budějovicích, v dne

.....

Eliška Gubaniová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat mému vedoucímu práce Mgr. Dr. theol. Havlu Tomášovi Cyrilovi, za cenné rady, připomínky, které mi poskytl při zpracování této bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	5
1 DŮSTOJNOST ČLOVĚKA.....	6
1.1 Vymezení pojmu důstojnost	6
1.2 Důstojnost člověka v křesťanském pojetí	7
1.3 Důstojnost ve školním prostředí	7
2 VZDĚLÁVÁNÍ.....	9
2.1 Základní vzdělávání	9
2.1.1 Cíle základního vzdělávání	10
2.2 Křesťanské pojetí vzdělávání.....	11
2.3 Antické pojetí vzdělávání.....	12
3 RODIČE A ŠKOLA.....	13
3.1 Škola	14
3.2 Rodina	14
3.2.1 Vztahy v rodině.....	15
3.2.2 Současná rodina.....	16
3.3 Spolupráce rodiny a školy	16
3.3.1 Význam spolupráce rodiny a školy	17
3.3.2 Problémy spolupráce rodiny a školy.....	18
4 SHRUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	19
5 PRAKTICKÁ ČÁST	20
5.1 Charakteristika výzkumného souboru.....	20
5.1.1 Charakteristika výzkumného šetření	20
5.1.2 Hypotézy	20
5.2 Charakteristika škol.....	21
5.2.1 ZS T. G. Masarykova	21
5.2.2 ZS Smetanova 405	21
5.2.3 Srovnání škol.....	22
6 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	23
6.1 Analýza dat	23
6.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření.....	24
7 DISKUZE	45
8 ZÁVĚR	47
9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	48
10 ABSTRAKT	49

11	ABSTRACT.....	50
12	SEZNAM PŘÍLOH A TABULEK.....	51
13	PRAMENY (PRÁVNÍ A JINÉ DOKUMENTY).....	52

ÚVOD

Výchova a vzdělávání dětí může být v současné době čím dál tím těžší. Existuje mnoha publikací, které nám radí, jak vychovávat své děti. Tématem této bakalářské práce jsou podoby vzdělávání v konkrétních školách a jaké zaměření mají rodiče daných škol na vzdělávání jejich dětí. Vzdělávání nás provází celý život, již v raném věku jsme se museli naučit vše potřebné, ke splnění úkolů v každodenní rutině. Ať se jednalo o oblékání anebo čištění zubů. Zkrátka jsme se museli učit a učíme se během celého života, od narození až do smrti.

První část bakalářské práce je seznámení s problematikou důstojnost člověka v křesťanství a ve školním prostředí, kde by měla být nedílnou součástí. Lidská důstojnost je důležitým aspektem, který bychom ve vzdělávání neměli přehlížet.

Každý asi někdy slyšel výrok „Škola hrou“. Autorem citátu je známý průkopník a teoretik pedagogiky a autor mnoha spisů z tohoto oboru. Jan Ámos Komenský jako první prosazoval onen výrok. Snažil se, aby se ve školách žáci učili spíše formou hry nežli formou teorií během výuky. V dnešní době pravděpodobněji nalezneme výuku, která dětem chce předat mnoho poznatků a znalostí. Avšak na utváření žákovy osobnosti se často zapomíná. Pedagogové by měli více dbát na to, aby si žáci osvojili i takové vlastnosti, které jsou potřebné pro běžný život. Například se stát dobrým člověkem anebo respektovat starší generaci. Člověk nepřichází na svět jako „nepopsaná deska“, přináší si s sebou určitý systém vrozených sklonů po svých rodičích a předcích. Poté je jen na nás, jak s tím vším budeme pracovat.

Prostředí pro správné vzdělávání není pouze škola, ale také rodina. Náležité fungování v rodině přispívá k dobrým vzdělávacím výsledkům. Naopak při utváření velkého množství tlaku, může vzniknout určitá deprivace a snížení vzdělávacího výkonu. Každý rodič je svého štěstí strůjcem. Škola si může zvolit jakýkoli přístup pro edukaci dětí, nicméně by se měli rodiče přizpůsobit a spolupracovat se školou. Spolupráce školy a rodiny je důležitý fenomén, pro fungování školství jako takového. Při spolupráci se vždy musí zapojit obě strany. Rodiče si většinou slibují od školy jediné, že se dítě něco naučí a že bude pilné a dobré mravy v životě neztratí. Musí být však viděna snaha a píle i z jejich strany, aby dítě bylo úspěšné. Nelze ale dítě rozdělit na část soukromou čili na zájmy rodiny a na část veřejnou, tedy na zájmy školy. Kooperace mezi rodinou a školou je velmi důležitá, navzájem se doplňují.

V praktické části jsem zkoumala, jaké zaměření mají rodiče na vzdělávací výkon svých dětí. Výzkum byl utvářen na základě dotazníku, ve kterém byly obsaženy zajímavé a související otázky, týkající se tématu. Ptala jsem se několika rodičů, jenž mají alespoň jedno dítě na prvním stupni základní školy. Výzkum se týkal pouze dvou konkrétních škol. Úkolem bylo tyto dvě školy porovnat v kritériích a hodnotách, které preferují ve vzdělávacím výkonu. A jestli rodiče zastávají stejných kritériích jako jejich škola.

Cílem práce je zjistit, jaké zaměření vzhledem ke vzdělávání svých dětí preferují rodiče a zda jejich očekáváním konkrétní školy odpovídají.

1 DŮSTOJNOST ČLOVĚKA

Nauka o důstojnosti člověka je východiskem pro zdůvodnění významu a účelu filosofie, na kterém se podle Mirandoly shodují všechny filosofické školy a náboženské tradice, včetně magie a kabaly.¹ Právě filosof a humanista Mirandoly byl průkopník pojmu důstojnost člověka. Důstojnosti člověka je v období renesance a humanismu věnována zvláštní pozornost. Vzniká v tomto období řada knih, které mají v názvu slovo důstojnost.

Důstojnost člověka hraje v našem životě velikou roli. Objevuje se u všech lidí, mladých, starých, chudých i bohatých. Co pro nás důstojnost znamená si uvědomíme, až tehdy když ji ztratíme. Jedním z příkladů může být boj s nemocí, přičemž ztratíme fyzickou sílu a jsme odkázáni na pomoc lékařů. Ti mají dle etického kodexu povinnost se starat o lidi bez ohledu na jejich lidskosti.

V dřívějších dobách lidé přisuzovali důstojnost k podobnosti člověka s Bohem. Byla zde důležitá schopnost komunikace, nejen s vrstevníky, ale především s Bohem. Lidská důstojnost je postavená na člověku jako Božím obrazu, člověk může důvěřovat Bohu i v těch nejtěžších situacích. Až v novověku se chápání důstojnosti rapidně změnilo, a to zásluhou několik novověkých myslitelů. Immanuel Kant odkazoval pojem důstojnost nikoli na podobnost člověka s Bohem, nýbrž na schopnost myslet. Lidská důstojnost pro něj spočívala na rozumu a svobodě.

1.1 Vymezení pojmu důstojnost

Z hlediska systematického by bylo možné o lidské důstojnosti hovořit v rovině etické, morální anebo v rovině filozofické. Odborníci dělí důstojnost na dva typy, a to na důstojnost inherentní a důstojnost kontingentní. Zatímco důstojnost inherentní si nárokuje mravní ohledy a určitý respekt na základě ontologie (tedy je daná od přírody a člověku náleží již od narození). Důstojnost kontingentní je odvozována od specifických kvalit člověka, jeho postavení, individuální způsob života. Nenáleží tudíž každému jedinci automaticky, nýbrž ji získává na základě svých individuálních zásluh.

Co je však důstojné a co nikoli? Důstojnost člověka ve filosofii ukazuje, že nejdůležitější hodnotou je lidská bytost, která se projevuje svobodně a odpovědně. Důstojné chování je takové chování, které nám i ostatním přináší užitek a ne škody. Matně toto chování souvisí s ctností, člověk v ctnosti je schopný plnohodnotného důstojného života.

Mnoho významných filosofů v dřívějších dobách popisovalo důstojného člověka jako toho, kdo se nesnižuje k nafoukanosti a chvástavosti. Takový člověk se nikdy nepovyšuje nad druhé, ale nikdy se před nimi ani neplazí, takže je hoden úcty a zároveň důstojnosti. Podle Aristotela jde o osobnost skutečného formátu, která se projevuje i navenek, a to v chůzi, řeči a klidu, který vyzařuje. Jen málo lidí má dle Aristotela tuto důstojnost, která nepředstavuje žádnou vlastnost, nýbrž spočívá v konání. Podobně popisuje důstojnost člověka také Cicero, který však silněji vztahuje tento pojem na sociální a politického postavení jedince ve společnosti. Podle Cicera má důstojnost ten, kdo dokáže zvládnout své vášně, ovládat své city a v poslední řadě umí statečně nést hořkost života. Důležitými aspekty pro důstojného člověka jsou též vnější projevy, zejména oblékání, péče o tělo. Osobnost, která by se chtěla stát váženou, musí podle Cicera toto všechno zohledňovat.

¹ NEJESCHLEBA, T. *O důstojnosti člověka*, s. 38-39.

Důstojnost je také často spojená s úctou a respektem. Fenomémem úcta však nemusí být považovaná pouze úcta vůči ostatním, ale i vůči sobě samému, načež se bavíme o sebeúctě.

1.2 Důstojnost člověka v křesťanském pojetí

Křesťanské pojetí člověka nám šíří obraz člověka jako osoby, která je zodpovědná za své skutky. Důstojnost člověka se kryje s uznáním jeho personality. Z toho vyplývá že je-li, každý člověk osobou, musíme mu přiznat důstojnost. Existují dvě pojetí, a to inkluzivní pojetí a exkluzivní pojetí. Inkluzivní pojetí chápe člověka jako osobu a lidství a personalita tvoří bytostnou jednotu. Exkluzivní pojetí považuje rozumovost a svobodu jako aktuální projev člověka a vylučuje člověka, který není z jakýchkoli důvodů těchto projevů schopen.²Podle tohoto dělení vyplývá, že nacházíme i rozdíly v chápání důstojnosti.

Křesťanství a důstojnost spolu úzce souvisejí kvůli myšlence, že křesťanství velmi silně ovlivňuje vnímání hodnot člověka. Posvátnou knihou křesťanů je Bible, v níž najdeme několik inspirací a principů lidské důstojnosti. V knize Geneze jsou popsána fakta, která vypovídají, že Bůh stvořil člověka k obrazu svému. Základním podnětem křesťanství je tedy člověk, který je zde vyobrazován jako obraz boží. Jsme prostě něco víc než to, co konáme. Člověk znamená více než činy, jež jsou předmětem odpuštění. Tento pohled je důležitý pro bezpodmínečnou důstojnost člověka.³

Celý život vidíme člověka jako osobu hodnou důstojnosti, bez odsuzování za své činy. Každý z nás v sobě má lidskou důstojnost, jinak by nebyl člověkem. Neleze ji ztratit i při dlouhodobé nemoci. Nesmíme se na lidi s nevyléčitelnou nemocí koukat jako na ty, co už dále nechtějí žít, a tudíž nemají žádnou hodnotu. Lékaři a sestry navíc mají velmi respektovanou etickou zásadu. Za jakýkoliv podmínek pečovat o lidi bez ohledu na jejich rasový původ, sociální vrstvu či chorobu.

„ Lékař je povinen v případech ohrožení života a bezprostředního vážného ohrožení zdraví neodkladně poskytnout lékařskou pomoc.“ (Etický kodex České lékařské komory, 1996)

1.3 Důstojnost ve školním prostředí

Zachování důstojnosti ve školním prostředí je podstatné a nesmírně důležité. V našem školství je spíše základním pravidlem pro osobní a důstojné sféry dítěte, které přichází do školy, založeno nikoli na právech dětí, nýbrž na jejich povinnostech. Avšak platí pravidlo, že principem a východiskem každého dobrého vzdělávání je pojmout důstojnost s respektem. Každý pedagog by měl při výuce jednat jako profesionál. Tedy by neměl žákům brát jejich důstojnost na základě hodnocení během výuky či dokonce je ponižovat před třídou. Málokdo z pedagogů bere tento fenomén na vědomí, je často přehlédnutelný.

² MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 205.

³ HENRISEN, J. – O., VETLESEN, A. J. *Blízké a vzdálení*, s. 103.

Již v období středověku věřící lidé poukazovali na to, že každý člověk bez ohledu na jeho zdravotní stav, věk či pohlaví, má právo na důstojnost, díky Bohu. V dnešní době tomu tak úplně není. I přesto však můžeme najít důstojnost v kurikulárním dokumentu, který je stanoven na úrovni státu. Jedná se o RVP neboli rámcový vzdělávací program, v němž se fenomén důstojnost spíše skrývá než, aby byl viděn navenek. Najdeme tady konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání. Nicméně nejdůležitější složkou RVP je to, že umožňuje komukoliv možnost na vzdělávání.

Důstojnost ve školním prostředí prošla velkou transformací z dávných dob. Kdysi nebylo vzdělávání umožněno všem. A nějaká práva spojována s důstojností nebyla pokaždé samozřejmostí. Obrovský pokrok můžeme zahlédnout v dnešní době, ve které mohou studovat i jedinci s určitým typem postižení. Není jim odepřena důstojnost jen kvůli svému handicapu. Vzniká velké množství speciálních škol, v nichž se projevují stejná práva, jak tomu je i v běžných školách.

Podchycení důstojnosti ve školství probíhá také díky odbornosti a profesionalitě ze strany pedagogů. Konflikty ve školním prostředí a jejich následné řešení, provádí každý pedagog sám. Snahou je daný konflikt vyřešit důstojně, pokud možno, snažit se jim předcházet. Jakmile bude pedagog brát důstojnost na vědomí,lepší se tak i klima třídy. Tedy pocity prožívání ve školním prostředí. Jsou to pocity někdy spíše pozitivní, někdy spíše negativní, jindy obojí ve vzájemném prolínání. Týkají se zejména emočních prožitků a zkušeností, mnohdy natrvalo zakotvených v paměti žáků – např. zda do školy chodili rádi nebo s odporem, zda k nim byli učitelé spravedliví a laskaví nebo zlí, škodolibí apod., zda měli nebo neměli ve třídě dobré kamarády apod.⁴ Pokud bude klima třídy pozitivní,lepší se automaticky i vzdělávací výkony všech žáků. Budou se cítit méně pod tlakem a tím pádem dosáhnou i lepších výsledků.

V neposlední řadě je nutné podotknout, že důstojnost ve školním prostředí není natolik vnímána veřejností, aby se mohla rozvíjet a zároveň brát na vědomí. Laická veřejnost si neuvědomuje, že i žáci musí mít v sobě důstojného člověka. Vzdělávací jedinec je zároveň důstojným jedincem. Příklady důstojného jednání v prostředí školy jsou jednoznačně pojmy inkluze a integrace, protože dovolíme jedinci s určitým typem postižením se začlenit do běžné třídy a kolektivu. Jeho důstojnost je tedy ponechána.

„Všichni lidé rodí se svobodní a sobě rovní v důstojnosti i právech. Jsou nadáni rozumem a svědomím a mají spolu jednat v duchu bratrství.“ (Všeobecná deklarace lidských práv)

⁴ PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*, s. 338–339.

2 VZDĚLÁVÁNÍ

Pojem vzdělávání se obecně v pedagogické teorii chápe jako proces záměrného a organizovaného osvojování poznatků, dovedností, postojů aj., typicky realizovaný prostřednictvím školního vyučování.⁵ V pedagogickém procesu fungují žáci společně s učitelem za účelem splnění výchovně vzdělávacích cílů.

Avšak může vznikat komplikace, přičemž vědecká disciplína pedagogika, poukazuje na to, že má předměty dva – výchovu, vzdělávání. Díky tomuto se školní výuka dělí na dva tábory. Na cíle vzdělávací, které se spíše zaměřují na vědomosti a znalosti, jenž žák získává a cíle výchovné, ty jsou důležité jednak pro osobnost žakovy, jednak pro dobré mravní jednání. Vzdělávání se podílí spíše na vědění a výchova zase na činnost. Teprve tehdy se vynořuje pedagogický problém pro učitele. Musí si vybrat, zda bude výuku směřovat více na pěstování rozumu anebo pěstování vůle. Žádný žijící organismus nepřichází na svět zcela hotov. Jsou zde dva důležité pochody, kterými člověk neunikne, a to jsou zrání a učení. Zrání je podmínkou dosažení stavu určité vnitřní připravenosti k učení, a tím je i k rozvoji různých psychických vlastností. Zrání ovlivňuje pouze předpoklady k rozvoji určitých psychických procesů, ale jejich konkrétní realizace je umožněna učením.⁶ Čili zrání a učení se navzájem doplňují a oba pojmy mají charakter interakce. Již v předškolním věku se zrání uceluje, než dítě nastoupí do školy se sleduje školní zralost. Dítě by nemohlo nastoupit, pokud by nesplňovalo všechna kritéria, potřebná k základnímu vzdělávání.

Radim Palouš ve své knize s názvem Čas výchovy, poukazuje na rozdělení pojmu vzdělávání a výchova na dvě porozumění (viz níže). Vycházel z filozofie, která často označuje člověka za stvořené bytí. „Výchova se pne mezi sebe proměnou a sebenalezením“⁷ což znamená, že je orientovaná na formování osobnosti člověka. Útroby člověka se rozvíjí do dvou rovin. Jednak jsou rozvíjeny jeho dispozice, jednak je koncentrován na přiblížení se k pravému bytí. Na laické úrovni bychom to chápali, jako možnost rozvíjet se po všech stránkách. Pracovat se svými dispozicemi, které jsme získali již v raném věku. Bůh stvořil člověka k obrazu svému, ale ne k obrazu úplnému.

2.1 Základní vzdělávání

Základní vzdělávání zahrnuje primární a nižší sekundární vzdělávání, doba trvání je devět let. Zahrnuje povinnou školní docházku, kterou stanovuje zákon. Každý zákonný zástupce má za povinnost, posílat své dítě do školy.

Základní škola je jednou z nejdůležitějších institucí v životě každého z nás. Pouze tato instituce má možnost po dobu devíti let, prakticky každý den působit na výchovu a psychický vývoj dětí a tím pádem ovlivňovat příští generaci občanů České republiky. Základní škola by si tohoto faktu měla být vědoma a snažit se žáky podporovat nejen v oblasti vzdělávání, ale také podporovat jejich kritické myšlení, sociální citění k druhým, spolupráci, vštěpovat jim určité mravní zásady. Bohužel mnohé z těchto úloh nejsou zařazeny do učebních osnov, a tudíž není povinností je dodržovat. Záleží proto na jednotlivých školách, jak tyhle úlohy budou vnímat a případně zařadí jak do výuky, tak i do volnočasových aktivit či mimoškolních akcí.

⁵ PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*, s. 17.

⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojový psychologie*, s. 13.

⁷ PALOUSH, R. *K filosofii výchovy*, s. 23.

Již podle názvu je základní škola pouze základem pro celoživotní vzdělávání, měla by proto vést děti k určitým zájmům o různé dovednosti, schopnosti, naučit je získané vědomosti využívat v praxi. Veškerý čas, který učitelé a jiní pedagogičtí pracovníci vložili do dnešních dětí, se celé společnosti vrátí až za několik let, kdy vyrostou. A budou to právě oni, kdo se bude podílet na výchově nových a nových generací a předávat jim to, co se kdysi jako žáci naučili.

Základní školy se dělí na běžné a speciální, v této práci však budou figurovat dvě běžné základní školy. Obě školy pochází z Jihočeského kraje v malém okresním městě. Jedná se o úplné školy čili obsahují první a druhý stupeň základní školy. Primárním úkolem škol je rozvíjet žákovy klíčové kompetence v různých oblastech. Jedna ze škol, klade velký důraz na sportovní aktivity, mají za sebou velmi úspěšné výkony ve sportovních soutěžích. Druhá základní škola má preference trochu odlišné, velký důraz klade na digitální kompetence, tedy na technologie. I přesto, že se základní školy neshodují a mají rozdílné preference, základ učení zůstává stejný, a to zajistit žákům maximálně možný celistvý rozvoj.

2.1.1 Cíle základního vzdělávání

Prvořadým cílem základního vzdělávání je poskytnout žákům ve věku od 6 do 15 let základy celoživotního učení, které by mohli uplatnit ve svém životě při řešení nějakého problému. Tento cíl je prvořadý, avšak pro jeho naplnění jsou potřebné i jiné cíle, které vymezuje RVP ZV.

Při formulaci obecného či konkrétního cíle bychom neměli zapomínat na členění těchto cílů do třech oblastí a tj. kognitivní (poznávací), psychomotorické (pohybové), afektivní (postojové). Tři dimenze výchovně vzdělávacích cílů odpovídají třem základním složkám osobnosti, Rozlišení třech složek cílů má praktický význam, umožňuje ověřovat si jistou vyváženost výchovně vzdělávacího působení.⁸

Základní škola by měla poskytovat svým žákům všechny tři oblasti výchovně vzdělávacích cílů. Zejména je vést k celistvému rozvoji osobnosti, nalezení vztahu k sobě samému, ale také k ostatním lidem, společnosti, celku světa. Hodnota není pokaždé ve znalostech a moudrosti, nýbrž i ve schopnosti komunikace a utváření si mezilidských vztahů. V současné době je velice významné se vypořádat s jakoukoli překážkou, bez ohledu na její závažnost. Vzdělávací cíle by měly žáky připravit na život po stránce teoretické, ale i praktické. Být schopný využívat různé vědomosti a znalosti i v praxi. Dále mít různorodé zájmy k rozvoji svých dovedností a schopností. Neusnout na vavřínech a dále na sobě pracovat.

Při stanovení vzdělávacího cíle, škola využívá určitá kritéria, která napomáhají k naplnění vzdělávacího cíle. Libovolná škola si jej stanoví dle svých vlastních zájmů. Na co směřuje z pohledu pedagogiky a praktického života. Všechny cíle a směry si zapisuje jednotlivá škola do svého školního vzdělávacího programu. Kritéria mohou vyplývat z hodnocení podmínek, průběhu a klasifikace. Nicméně musí být správně zformulovaná, aby z nich vyplynuli vzdělávací cíle.

Cílem základního vzdělávání je také pomoci utvářet a rozvíjet klíčové kompetence všech žáků. Tyto kompetence se navzájem prolínají, nestojí samostatně a k jejich utváření napomáhá vzdělávací obsah, učivo.

⁸ DOLEŽALOVÁ, J. *Vzdělávání – výuka – cíle – obsah výuky*, s. 21.

2.2 Křesťanské pojetí vzdělávání

První porozumění vzdělávání vzniklo již v dobách Krista. Nese se v duchu křesťanství, přičemž člověk je obraz Boží a má na světě určitý úkol a cestu, jenž musí splnit. Bytostné určení člověka se tedy nerodí zevnitř člověka samého, nýbrž prýští z podstaty jiného, než je člověk: z Boha a z jeho díla.⁹ Znamená to, že jedinečnost a osobitost každého člověka nespočívá výkonem nějaké významné lidské vlastnosti, ani odborností. Lidské vědění zde hraje roli podobnou jako přijetí výzvy a plnění smlouvy, kterou člověku nabídl Bůh.

Člověk je vložen do stvořeného světa jako kámen do prstenu.¹⁰ Bůh v průběhu stvořitelského procesu přidělil všem jednotlivým jejich vlastní přirozenosti, čímž nedává člověku žádnou pevnou formu, činí z něj bytost bez určené přirozenosti čili nechává na něm, aby si sám zvolil svou přirozenost na základě své svobodné vůle. Rodíme se jako nepopsaná deska, v níž se něco málo vyobrazuje v souladu s naší rodinou a Božím obrazem. Pracujeme tedy s tím, co nám bylo předurčené a zacházíme s tím, co nám přísluší. Neúspěchy v tomto lidském vědění jsou vnímány jako Boží pomoc k obrácení a pokoře.

Jestliže přijmeme naše stvoření z obrazu Božímu, čekají nás pouze další a další cesty, úkoly plné blaženosti a slasti. Tento křesťanský pohled nebo také nazývaný evangelijní, má velmi pozitivní účinky na lidskou mysl. Rodiče by měli vytvořit takové podmínky pro dítě, aby mohlo růst, vyvíjet se. Ačkoliv se dítě narodí s určitými dispozicemi, musí se nadále rozvíjet ve své jedinečnosti, aby dostáhl úspěšnosti. Jeho povahu bytí ovlivní pouze rodinné zázemí, nikoliv škola a jejich systém. Škola mu však může pomoci při svém vývoji, pročež vytvoří také vhodné podmínky, pro jeho rozvoj. Bude více dbát na to, aby výuka nespočívala jen na klasifikaci žáky pedagogů, naopak více se soustředila na jedinečnost a osobitost žáka. Hodnotit jej podle toho, kým je. Pakliže tedy si žáci uvědomí svou pravou hodnotu ve světě. Někdy jsou znalosti méně než realita, ve které převládá rozum a schopnost navazovat kontakty s lidmi.

Lidské vědění se v souladu s křesťanstvím vypracuje k velké dokonalosti, kráse. Věda pro ni nic nemění, je pouhým pomocníkem, která nanejvýš dbá, aby se nepokazilo to, co tu od stvoření vždy bylo, jako jsou rostliny, zvířata. Kontroluje a naplňuje svůj úděl a vyhlíží pokojně konec věků. Technologie a věda tu mají menší postavení než právě člověk a jeho Boží obraz. V dřívějších dobách se člověku jakožto Božímu obrazu nic nevyrovnalo, byl podle většiny filosofů na vrcholu hierarchie světa. Později však díky nadvládě vědy a různých vymožeností, byl člověk sesazen z trůnu.

Člověk může fungovat pouze s tím, co mu bylo předurčené a zlepšovat tuto skutečnost. Na svět jsme přišli jako semínko, jenž potřebuje klíčit, aby mohlo růst. Rodiče jakožto naši zákonní zástupci mohou přilévat určité množství vody a to způsobí, že semínko bude více či méně klíčit. Buď se rodiče soustředí na tuhle skutečnost anebo se budou snažit udělat vše pro to, aby jejich dítě vytlačilo maximum ze vzdělávacího výkonu a přerušil tak klíčení onoho semínka.

⁹ PALOUŠ, R., *Čas výchovy*, s. 23.

¹⁰ PALOUŠ, R., *Čas výchovy*, s. 22.

2.3 Antické pojetí vzdělávání

Další druh lidského vědění se nachází v antickém období, v němž vládli Sofisté. Počínali si jako učitelé a filosofové, kteří se označovali za učitele moudrosti. Sofisté obcházeli města a profesionálně vyučovali nejrůznějším naukám, jako například astronomii, geometrii, hudbě. Vše, co se během života naučili, chtěli předat dál.

Sofisté přijímali skutečnost, že při vědění je důležité lidské úsilí. Je třeba aktivně vykročit, aby se lidé naučili nové poznatky. Tento výkon se děje jako konstatování, dotýkání, zkoušení a zakoušení prostřednictvím nějakého terénu. Nemá vše ve svých rukou, jedná se pouze o výkon, přičemž se musí neustále připravovat, vyučovat a cvičit. Dá se říct, že se jedná o nabývání učení a cvičení, jež se považuje za něco manipulačního. Ačkoliv třeba nemáme zájem o vzdělání, je nám státem přiděleno. Manipulace k tomu, abychom měli výbornou úspěšnost ve škole ze strany rodičů.

Vědění o vlivech, silách a spolupracovnících z temna – to je vědění, jehož vnitřním smyslem není zrcadlení dobroty stvořeného, nýbrž získání moci, dosažení určitého cíle, jinak těžko dostupného.¹¹ Je to nástroj, jehož cílem je užitek ve prospěch ostatních nežli náš vlastní. Základem je, aby se člověk mohl lidsky zařizovat a případná neznalost vede k příčinám zabraňující účinku.

Dané pojetí zastává názoru, že bychom měli dítě vycvičit jako nějakého sportovce, který dosahuje lepších a lepších výsledků. Jeho výkon nabývá na úspěšnosti a vědění. Nicméně neúspěšnost vrací jedince na nové setrvání na cestě, kdy si stanoví další cíle a doufá, k jejich dosažení. V průběhu dané cesty však může narazit na překážky, které musí překonat, vždy to není lehké.

Nastává zde značný rozdíl mezi antickým a křesťanským pojetím. U antického pojetí jde do popředí spíše úspěšnost, která je často provázena pýchou, panovačností, ctižádostivostí rozhodovat, co je dobré a zlé. Vedle toho je jedinečnost a obraz Boží, proč se pracuje tím, co vsutku je. Lze předpokládat, že výchovné a vzdělávací ambice rodičů budou odrážet jeden z těchto pohledů. Stejně tak bude možné odhalit tíhnutí k jednomu z těchto východisek i ve škole jako takové.

Vzniká napětí mezi antickým pojetím a křesťanským, každý z nich zastává jiný názor. Bez ohledu na jejich rozdílnost je pouze na nás, co pojmem za dobré a co za zlé. Vždy tu s námi bude dobro a zlo. Znalost dobrého a zlého je jakýmsi sebezprohlédnutím: člověk do té chvíle patřil na ostatní stvoření a spravoval je, od osudného utržení ovoce ze Stromu¹².

¹¹ PALOUŠ, R. *Čas výchovy*, s. 25.

¹² PALOUŠ, R. *Čas výchovy*, s. 15.

3 RODIČE A ŠKOLA

Mnozí pedagogové tvrdí, že bez dobrých vztahů a kooperace mezi rodiči a školou nemůže úspěšně fungovat vzdělávání mládeže.¹³ Rodiče často navštěvovali školu převážně při třídních schůzkách, přičemž se dozvěděli prospěch svých dětí, ale také o akcích školy. Dřívější doby nebyly pro vzájemné vztahy a spolupráci rodiny a školy zrovna příznivé. Děti často byly zařazovány dle postavení jejich rodičů a politického systému. Vzdělávání v důsledku toho nebylo vždy otevřené všem, děti z chudších vrstev neměly jistotu, že se do běžné školy dostanou. Rodina jako instituce včetně svých členů jako první a nejvíce ovlivňuje vývoj dítěte. Do života dítěte zasahuje již při jeho docházce do mateřské školy. Rodiče dítě vedou k učení, osvojování si nových postojů, dovedností. Avšak vedle pozitivních návyků je bohužel naučení se i negativ, jako jsou sprostá slova, neúcta k starším lidem apod. Po mateřských školách do výchovného života dítěte vstupuje základní škola a s ní i povinná školní docházka, po ní střední škola. Délka období, kdy je dítě vychováváno i jinými institucemi nežli rodinou, je 14-16 let.

Rodina a škola se vzájemně propojují, jejich kooperace nastává při nástupu dítěte do školy. Musí mezi sebou navzájem komunikovat, aby se dítě rozvíjelo a stalo se vzdělaným a dobrým člověkem. Škola navazuje na výchovu dítěte ze strany rodiny, v níž se má dítě naučit a oslovit si potřebné znalosti, dovednosti, které využije právě ve školním prostředí. Východiskem pro dobré fungování školy a rodiny je již zmiňovaná spolupráce. Žádné vzdělávání či výchova by se neuskutečnila, pokud by škola a rodina nespolupracovala.

Při výchově žáků je důležité dbát na jejich odpovědnost za své jednání a rozhodování. Škola klade větší důraz na odpovědnost svých žáků, jsou přísnější v plnění povinností žáků a dávají si pozor na spravedlnost mezi nimi.

Podle Rabušicové jsou:

Očekávání rodičů vztahující se ke škole a k učitelům:

- Učitel bude mít moje dítě rád.
- Učitel má být vždy spravedlivý.
- Učitel neobtěžuje a nezatěžuje rodiče.
- Učitel by měl poradit, co dělat, když jsou s dítětem problémy.
- Učitel má školní problémy vyřešit sám ve škole.
- Učitel mi bude zprávy podávat soukromě a diskrétně.
- Učitel má učit tak, aby dítě nemuselo dělat domácí úkoly.

Očekávání učitelů a školy vztahující se k rodině:

- Rodiče budou ochotni řešit problémy.
- Rodiče budou vytvářet pozitivní domácí prostředí.
- Rodiče zajistí, aby děti nosily do školy pomůcky.
- Rodiče budou mít zájem o setkání se s učitelem.
- Rodiče dohlédnou na plnění požadavků učitele.
- Rodiče budou projevovat péči o práci svých dětí a kontrolovat je¹⁴

¹³ PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*, s. 174.

¹⁴ RABUŠICOVÁ, M. a M. POL. *Vztahy školy a rodiny dnes: hledání cest k partnerství*, s. 113

3.1 Škola

Škola je sociální instituce a tradičně je vnímaná jako výchovné a vzdělávací prostředí. Jejím cílem je vychovat, vzdělávat a nachystat děti na jejich budoucí povolání. Důležitým aspektem škol je, aby v dětech vzbudily skrytý potenciál a zároveň utvářely jejich osobnost. Úlohou školy je vzdělávání, tj. rozvíjet především kognitivní (poznávací) složku osobnosti dětí, a do této činnosti nemají rodiče zasahovat, na druhé straně úlohou rodičů je vychovávat, a k tomu zase škola má omezené možnosti.¹⁵ Pročež je spolupráce a kooperace mezi rodinou a školou důležitá. Žák přijde ze školy s tím, že se něco nového naučil a rodič jej nemůže odseknout.

Školu též můžeme chápat jako prostor pro socializaci. Ve školách můžeme najít mnoho žáků s odlišnými povahami a odlišnou kulturou, které právě škola spojuje. Socializace je komplexní proces, začínající v novorozeneckém věku a v rodině, pokračující ve škole a v zaměstnání, determinovaný masmédií, ale i příslušností k různým skupinám pracovním, zájmovým a dalším.¹⁶ Základy socializace se vytváří v rodině a je zvaná jako primární socializace. Již od narození probíhá proces rodinné výchovy, která uvádí dítě do příslušného kulturního prostředí, naučit je společenským standardům.

Socializace, která probíhá ve škole se nazývá sekundární. Pomáhá jedincům se začlenit do nového prostředí a do nové společnosti mezi vrstevníky. Pokračuje v rozvoji svých postojů, návyků, dovedností, které si dítě vytvořilo v primární socializaci. Na rozdíl od sekundární socializace, nemá jedinec na výběr a musí uznávat stejnou kulturu a hodnoty jako jeho rodina. Znamená to, že si nikdo z nás rodinu nevybere, nemůžeme předpovědět u jaké rodiny se narodíme.

3.2 Rodina

Nejstarší společenská instituce. Plní socializační, ekonomické, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce. Učí dítě reagovat na způsoby interakce a umožňuje mu i praktické využití získaných dovedností v rámci rodiny. Rodina na dítě působí jako regulátor výchovy a uděluje mu společensky žádoucí normy. Vytvářejí určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu.¹⁷

Rodina je prvotní místo, do kterého se dítě narodí. Pro dítě je rodina velice podstatná a důležitá, měla by mu poskytovat emocionální zázemí, bezpečí, uznání, jistotu a pocit sounáležitosti. Každá rodina je ve své podstatě unikátní, avšak nastává problém při výchově, kdy je rodina izolovaná od vnějšího světa. Škola ani jiná instituce nemůže vidět do vztahů v rodině a jejich působení na vzdělávání dítěte.

Prostředí, ve kterém jedinec vyrostl, se podílí na celém jeho životě. Jedinci z dobře společensky postavených rodin mají velkou naději, že se jejich společenský život, ekonomický stupeň a životní styl, který měli předtím v mládí, nezmění ani potom, co budou mít rodinu vlastní. U dětí, jenž pocházejí z chudších vrstev společnosti, existuje velká šance, že budou žít podobně nebo dokonce stejně jako jejich rodiče (bez vzdělávání, v dluhu). Velkou roli tedy hraje společenský status rodiny a její sociální a ekonomický kapitál.

¹⁵ PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*, s. 174.

¹⁶ NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*, s. 102.

¹⁷ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, s. 202.

Z hlediska pedagogického a psychologického rodina napomáhá dítěti formulovat jeho osobní rozvoj a postoj ke všem dalším skupinám. Snaží se formovat dítě tak, aby splňovalo hodnotové schéma, podle jejich vlastní tradice. Rodina chce, aby dítě vstoupilo do společnosti s určitým druhem orientace. Vytváří se proto model rodiny tvořené rodiči, jejich dětmi, případně prarodiči. Všechny společnosti jsou na tomto modelu rodiny založeny. Záleží na každém, jak si bude svůj vlastní model rodiny vytvářet a popřípadě upravovat.

Rodinu nepoznáme jen na základě znalosti jednotlivců, neboť chování každého ovlivňuje všechny ostatní. Dobře to vidíme třeba na případu dítěte s mentální retardací nebo s lehkou mozkovou dysfunkcí: na situaci rodiny, kde se narodilo další dítě: na případu nového matčina partnera, který chce být dětem novým otcem apod.¹⁸

3.2.1 Vztahy v rodině

V současné době existuje několik výchovných přístupů, jak vést děti ke správnému chování. Vztahy v rodině hrají klíčovou roli ve školní úspěšnosti dítěte. Význačný podíl na vzdělávací výsledky má především rodinné prostředí, v němž dítě vyrůstá. V prostředí plném porozumění, uznání a radosti ze života by si děti měly vybudovat pocit vlastní hodnoty, naučit se zodpovědnosti, měly by si vytvořit kladný postoj k životu a naučit se přijímat sebe sama a ostatní.¹⁹ Správné rodinné zázemí může vést ke kvalitnímu životnímu stylu a dobrému prospěchu ve škole. Je nezbytná podpora společných aktivit, které vytvářejí vlídné podmínky pro dobrou atmosféru a vzájemnou komunikaci v rodině. Pozornost rodičů by tedy měla směřovat na rozvoj osobnosti dítěte, a to nejen za pomoci vzdělávacích metod, ale zejména rozvojem jeho osobnosti ve všech oblastech. Děti chtějí vědět, kde se nacházejí a jak daleko mohou jít. Potřebují svobodu a dobrodružství. Dobrodružství má v sobě nádech něčeho nečekaného, co je možné prožít a při čem je možné využít svých vlastních zdrojů.²⁰

Výchova dětí v rodině je ve srovnání se školní výchovou podstatně individuální, nejen co se týká podmínek, ale i užívání výchovných prostředků a metod. Rodina nemá k dispozici žádného pedagogického pracovníka, jenž má zkušenosti a kvalifikaci na výchovný a vzdělávací přístup k dětem. Přestože rodina nesplňuje všechna daná kritéria na takové úrovni jako škola, má jiné nezastupitelné kvality a její vliv na dítě je převládající. Rodina může škole velmi pomoci zejména u motivace dítěte k učení a vytváření možností pro jeho dlouhodobější vzdělávání.

V rodinných vztazích je na jedné straně milování, přijímání dítěte, pozitivní přístup k němu a na druhé straně nenávisť, lhostejnost a odmítání. Negativní přístup rodičů komplikuje socializaci dítěte a utváření postojů k ostatním lidem. Nejen to, se může při špatném přístupu stát. Trestané a odmítavé dítě bude pravděpodobně častěji trpět deprivací a stresem nežli dítě milované. Lidé potřebují mít pocit, že někam patřit, být druhými přijímán. Malé dítě pocituje tuto potřebu velmi silně vzhledem ke své bezmocnosti a závislosti. V raném dětství se projevuje nejprve ve vazbě na matku nebo jinou mateřskou osobu – dítě rozpoznává, jak svým chováním působí na někoho, kdo má bezprostřední vztah k uspokojování jeho fyziologických a emočních potřeb.²¹

¹⁸ MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*, s. 34

¹⁹ HAUSER, U. *Rodiče potřebují hranice: dovolte dětem, aby byly dětmi*, s. 89.

²⁰ HAUSER, U. *Rodiče potřebují hranice: dovolte dětem, aby byly dětmi*, s. 120.

²¹ KOPŘIVA, P., NOVÁČKOVÁ, J., NEVOLOVÁ, D., KOPŘIVOVÁ, T. *Respektovat a být respektován*, s. 196.

Rodiče by měli jednat k dětem co nejupřímněji, a v rodičovství by měli hledat jen samá pozitiva, jako je radost, ponaučení a zábavu. Na základě liberálního a demokratického stylu výchovy je v rodině utvářeno správné klima, které bude zdánlivě vést podmínky pro optimální vývoj dítěte. Tato fakta mají zjevný vliv na úspěšnost dítěte ve škole.

3.2.2 Současná rodina

V současné době můžeme najít značný pokrok, nejen ve vědě, technologii, ale také ve vzdělávání. Dřívějších dobách bylo velmi obtížné zajistit svým dětem kvalitní vzdělávání s nějakou prestiží. Nabídka základních, středních a vysokých škol byla omezená a mnohdy se do nich člověk ani nedostal, pokud neměl nějakou vysokou protekci.

Dnešní rodina se odlišuje od předešlých rodin, zejména díky finanční úrovni, počtem sourozenců, či dokonce počtem rodičů. Velká část manželství je rozvedeno a rozchodem rodičů přichází i oddělení dítěte od jednoho z rodičů. Odloučený rodič poté ztrácí přehled o každodenním životě dítěte. V situaci, kdy si jeden z rodičů najde nového partnera, může docházet ke konfliktu mezi dítětem a novým partnerem. Rozvod má také značný podíl na neúspěšný prospěch dítěte ve škole. Dítě může být frustrované a není schopné se soustředit na školní povinnosti.

Dalším aspektem neúspěšných dětí ve školách je, že mnoho rodičů si buduje kariéru, pročež na ně nemají čas. Přicházejí domů k večeru anebo až pozdě večer, kdy dítě už spí. Otcové v dnešní době nezastávají vždy roli živitele rodiny. Mnoho jich vydělává stejně jako matka, jsou i případy, kdy otcové vydělávají i méně, a tudíž plní roli matky, přičemž se starají o dítě a o domácnost. Je evidentní, že současná rodina ztratila hodně tradičních funkcí, jako například přinášet citové uspokojení všem členům rodiny, a připravit dítě na běžný život ve společnosti.

3.3 Spolupráce rodiny a školy

Všeobecně se uznává – ze strany učitelů, školských politiků i teoretiků pedagogiky – že školy nemohou být izolovanými světy samy pro sebe, nýbrž že musí kooperovat s prostředím, v němž působí.²² Znamená to, že pro všechna školská zařízení platí jediné, musí spolupracovat s rodinou žáka. V důsledku této spolupráce se rodina žáka považuje za hlavního a nejpočetnějšího partnera pro vztah školy. Oba mají stejný cíl, jenž pojednává o maximálním rozvoji dítěte. Aby se onen rozvoj uskutečnil a efektivně fungoval, musí škola a rodina žáka kooperovat po všech stránkách. Bez vzájemné spolupráce s rodiči, je rozvoj dítěte snižován a nerozvíjí se ideálně. Základem spolupráce učitelů a rodiny je týmová práce, partnerské vztahy ve všech oblastech, které přináší užitek pro učitele, dítě a rodiče. Vytváření partnerských vztahů s rodiči však není příliš lehké, jedná se o dlouhodobý proces, přičemž si učitel musí získat důvěru rodičů. Úspěšnost žáka proto také souvisí na důvěře a ochotě ze strany rodičů.

O spolupráci musí jevit zájem škola, ale i rodina, avšak ne vždy jsou obě instituce připraveny spolu kooperovat a jestli vůbec cítí potřebu mezi sebou kooperovat. V ideálním případě začíná soulad výchovně vzdělávacích cílů školy s očekáváním rodičů. Vztah mezi učitelem a rodičem by neměl být v rozporu čili se od nich předpokládá vzájemná komunikace a kooperace.

²² PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*, s. 419.

Protichůdný přístup učitele a rodičů vede k nesprávnému cíli. Na základě rozporu nemůže dojít k pozitivnímu a potřebnému působení na žáka. Vzniká komunikační bariéra mezi školou a rodinou zaviněnou též vzájemnou nedůvěrou a ztrátou respektu. Komunikace se nemá eliminovat jen na řešení potíží, ale i na pochvalu, která povzbudí jak rodiče, tak i žáka.

Velkou roli ve spolupráci rodiny a školy hraje právě třídní učitel. Kvalifikovanost a odbornost nesmí ze strany učitele chybět a také pozorování jednotlivých žáků. Pozorování je velmi podstatným odhad k různé diagnostice dítěte. Správný učitel pozná změny v chování žáka. Snaží se najít příčiny této změny, avšak někdy není v jeho silách situaci vyřešit. V tento moment je důležité zapojit rodiče daného dítěte. Oni sami mohou nejlépe vyhodnotit, co se stalo a jaké byly příčiny této změny u dítěte. V rodině může dojít k nějaké rapidní změně, a proto se dítě chová jinak. Spojení těchto dvou činitelů vede k největší efektivitě, jak pracovat na řešení problému dítěte.

3.3.1 Význam spolupráce rodiny a školy

Velkou roli v životě dítěte hraje primární skupina, tedy jeho rodina a poté vzdělávací instituce, škola. Obě sociální instituce mu zajišťují vzdělávání, výchovu, socializaci. Ač se může na první pohled zdát, že tyto instituce jsou velmi odlišné, poněvadž obě zodpovídají za danou roli výchovy a vzdělávání. Naopak se navzájem úzce propojují. Pro rodiče a školu má vzájemná spolupráce hojný význam, hlavně z hlediska komunikačních dovedností, nutností zamyšlení a vyžaduje určitou aktivitu mezi oběma stranami.

Při této spolupráce jde zejména o dítě, pokud je správná a klidná spolupráce, dítě se cítí v psychické pohodě a dosahuje lepších výsledků ve všem. V případě, kdy se některý člen rodiny aktivně zapojuje do školního dění, zvyšuje se jeho sebevědomí a působení ve školním prostředí. Jestliže je dítě obeznámeno s tím, že jeho rodiče aktivně spolupracují s učitelem a zapojují se do školních akcí, umí lépe přijímat autoritu jiných dospělých. Vycházíme také s tím, že postoj dítěte ke škole bude jednoznačně pozitivnější, než kdyby rodiče se školou nespolupracovali.

Spolupráce se školou nese hodně výhod i pro samotné rodiče. Školy uskutečňují velkou řadu programů pro rodiče, kterým se díky nim zvyšuje sebeúcta a uvědomují si, v čem je jejich síla a k čemu jsou jako rodiče žáka nápomocný a užitečný. Snadněji mohou porozumět otázkám na vývoj jejich dítěte, lépe porozumí prostředí školy, třídy a popřípadě náročnosti učitelské profese.

Význam z pohledu učitele a školy představuje komunikace mezi rodičem a učitelem, přičemž škola získá další informace o vývoji dítěte. Z hlediska pozorování a informací od rodičů, může škola vytvářet takové podmínky, jež by uspokojovaly potřeby žáků, vytvářely individuální plány pro jednotlivé děti a efektivně hodnotily konkrétní situace ve škole. Spolupráce s rodiči je výhodné i pro samotnou školu, pakliže pomáhá a směřuje k naplnění cílů pedagogické práce.

3.3.2 Problémy spolupráce rodiny a školy

Požadavek pro správný průběh jakékoli spolupráce mezi dvěma subjekty je určitá jednotnost požadavků a uvědomění druhé strany pro vlastní prospěch. Děti byly apelovány od rodičů, že o čem se mluví doma, o tom se ve škole nemluví. Taková skutečnost však nepřinese pozitivní výchovný efekt. Spolupráce rodiny a školy probíhá kdekoli, jedná se o proces natolik dlouhodobý, náročný a ovlivňovaný množstvím faktorů, že stoprocentní zabránění vzniku vzájemné nedůvěry nelze ani dosáhnout. Přesto je však důležité ocenit upřímnou snahu o objektivní přístup u obou stranách.

Problémy spolupráce školy s rodinou může být z hlediska potřeb dítěte v období jeho školní docházky. Při nástupu dítěte do mateřské či základní školy se na jeho výchově začínají podílet vzdělávací instituce, které však dítě rozvíjí a doplňují to, čeho již bylo ve výchově dosaženo. Rodiče tedy mají zásadní význam pro rozvoj svého dítěte po stránce rozumové, citové od jeho narození až po nástup do školy. Újma u zanedbávaných dětech je těžko napravitelná a mnohdy děti nesou jejich následky velmi špatně po celý život. Z tohoto hlediska vyplývá, že je velice důležité zavádět prvky rodinné výchovy již na základní škole.

Podstatné je si uvědomit, že začátek spolupráce školy s rodinou nenastává hned prvním dnem nástupu dítěte do školy. Mnoho rodičů se rozhoduje, na jakou školu dítě pošle, zda vyhovuje základním prioritám pro rodinu. Seznamování se se školním programem i materiálním a personálním podmínkami příslušné školy, díky němuž mají možnost udělat si prvotní obrázek o tom, co mohou od vybrané školy očekávat a s čím nemohou naopak počítat. Z tohoto hlediska tedy plyne, že dobrá spolupráce základní školy s rodinou by měla začít již v období, kdy dítě stále navštěvuje mateřskou školu. Učitelé budoucích prvňáčků jsou zváni do mateřské školy na schůzky s rodiči tzv. předškoláků. Při takových schůzkách mají možnost seznámit rodiče se svými požadavky, co by mělo dítě umět a znát. Dále mohou zodpovědět na individuální dotazy, či upozornit na odbornou literaturu určenou pro přípravu dítěte na plnění školních povinností.

Dalším problémem spolupráce školy s rodinou je na základě společenských změn a transformace našeho školství. Se změnami ve společnosti dochází také ke změně ve spolupráci školy s rodinou. Z hlediska s transformací našeho školství a reformou školy se dostavil i u nás rozvoj vztahů mezi školou, rodinou a veřejností. Jednotným východiskem v naší výchovně vzdělávací soustavě je větší otevřenost vůči žákům a studentům, ze strany škol. V současné době je kooperativní vztah mezi školou a rodinou označován jako vztah partnerství.

Rodiče by neměli s učiteli bojovat, ale spolupracovat. Sami rodiče totiž mohou velkou měrou přispět k úspěchu svého dítěte ve vzdělávání tím, že se o školu zajímají, aktivně se podílejí na akcích, které pro ně škola pořádá, a spolupracují s ní.²³

²³ ČAPEK, R. *Učitel a rodič*, s. 16.

4 SHRnutí TEoretické Části

V teoretické části bakalářské práce je přepsán pojem důstojnost člověka v křesťanském a školním prostředí. Úzce jsem popsala vzdělávání, základní vzdělávání a dva možné pohledy na vzdělávání. Poslední kapitola teoretické části se tematizuje vztah rodiny a školy, přičemž jsem popisovala vztahy v rodině, současnou rodinu, spolupráci mezi školou a rodinou.

Teoretická část ukázala, že zachování důstojnosti člověka je základem pro efektivní vzdělávání.

Z teoretické přípravy také vyplývá, že záleží na vztazích a vzájemné kooperaci mezi rodičem a školou dítěte. Právě tyto dvě instituce se nejvíce podílí na vzdělávání dětí. Pokud tato kooperace dobře funguje, tak dochází k lepším výsledkům ve vzdělávání dítěte.

5 PRAKTICKÁ ČÁST

5.1 Charakteristika výzkumného souboru

V praktické části bakalářské práce jsem zjišťovala, jaké zaměření mají rodiče ke svým dětem. Buď se více zaměřují na výkonnost ve vzdělávání, a tudíž je pro ně podstatné, aby dítě mělo hodně kroužků a dobré známky ve škole. Anebo prosazují jiné hodnoty bez ohledu na výkon, zejména vztahy, úctu či správné jednání. Zjišťovala jsem, co je pro ně důležité a jaký vztah mají se školou, kterou navštěvuje jejich dítě.

Soubor dotazovaných tvořilo 30 respondentů, z čehož 15 respondentů bylo ze základní školy T. G. Masarykova a zbylých 15 ze základní školy Smetanova 405. Jedná se o dvě školy ve středně velkém okresním městě Jihočeského kraje Vimperk, jejich součástí je také Dům dětí a mládeže, jenž nabízí nejen dětem, ale i dospělým různé mimoškolní aktivity.

Cílem bylo zjištění podstatných informací, z nichž se dozvíme, jaké zaměření mají rodiče. Buď jsou více zaměřeni na výkonnost ve vzdělávání anebo na jiné hodnoty bez ohledu na výkon. Jaké jsou kritéria a hodnoty daných škol, co je zajímavé a na co se zaměřují. A především, jaká kritéria mají samotní rodiče, co preferují ve vzdělávání jejich dětí.

5.1.1 Charakteristika výzkumného šetření

Realizace výzkumného šetření se prováděla na základě dotazníku, který obsahoval celkem 21 otázek a byl anonymní. Jednalo se tedy o kvantitativní výzkum, při němž figurovalo 30 respondentů.

Samotný dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.²⁴ Dotazník byl určen pro rodiče, kteří mají alespoň jedno dítě ve dvou výše uvedených základních školách. Dotazník jsem respondentům zasílala přes sociální síť v elektronické podobě.

5.1.2 Hypotézy

V bakalářské práci jsem si stanovila následující hypotézy.

Předpokládám, že:

Hypotéza 1: *Dané školy budou žáky hodnotit pouze na základě klasifikace pedagogem*

Hypotéza 2: *Rodiče jsou spíše orientováni na jiné hodnoty nežli na výkon*

²⁴ CHRÁSKA, M., *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*, s. 163.

5.2 Charakteristika škol

5.2.1 ZS T. G. Masarykova

Základní škola T. G. Masarykova se nachází v Jihočeském kraji ve městě Vimperk. Nejvíce podporuje jazykové vzdělávání, zájmovou činnost a sportovní aktivity. Tato základní škola rozděluje třídy na běžné a sportovní, přičemž se stará o rozvoj každého dítěte. Proces učení je stejně důležité jako získané znalosti, dovednosti a schopnosti.

Struktura ŠVP této školy obsahuje běžné informace jako jsou identifikační údaje o škole, charakteristiku školy (historie, vybavení a velikost školy), charakteristiku ŠVP a také velmi podstatné pro samotné vzdělávání – učební plány (pro první a druhý stupeň).

Zaměření školy

Základní škola T. G. Masarykova má určitá specifika a klade zvláštní důraz na některé oblasti výchovy a vzdělávání.²⁵ Zejména se jedná o sport, výuku cizích jazyků a širokou nabídku zájmových kroužků a nepovinných předmětů s uměleckým zaměřením. Konkrétní škola usiluje o to, aby žáci získali takové znalosti a dovednosti, které dobře uplatní v životě, tj. více se zaměřit na praxi a na činnostní učení. Například zavádějí do výuky efektivní metody (skupinové a projektové vyučování). Vedou žáky ke zdravému životnímu stylu, preferují sportovní výchovy, výuku zájmových útvarů. Dále je výuka vedena tak, aby žáci hledali různá řešení problému, aby si svá řešení dokázali obhájit.

5.2.2 ZS Smetanova 405

Základní škola Smetanova 405 se také nachází v Jihočeském kraji ve městě Vimperk. Součástí školy je DDM, jež umožňuje pestrrou řadu kroužků a přináší tak s sebou velký zájem veřejnosti i z tamního okolí. Tyto dvě instituce se vzájemně prolínají a sdílí společně jednu a tu samou budovu.

Struktura ŠVP školy též obsahuje identifikační údaje o škole, charakteristiku školy, charakteristiku ŠVP a učební plány pro první a druhý stupeň základní školy.

Zaměření školy

Základní škola Smetanova 405 neklade takový důraz na sportovní soutěže, spíše se zaměřuje na jiné projekty a aktivity. Následně se zaměřuje na digitální kompetence, jejíž cílem je lépe seznámit všechny žáky s předmětem informatika. Usiluje o to, aby žáci měli širokou nabídku mimoškolních aktivit. Primárním úkolem školy je, aby vedla žáky k disciplíně a schopnosti pracovat s učebnicemi. Ačkoliv má přísnější podmínky pro vzdělávání, soustředí se také na dovednosti, znalosti, které žáci prakticky využijí v běžném životě. Dále má různá specifika v oblastech výuky, zejména se jedná o předmět informatika. V průběhu základního vzdělávání žák vytváří a upravuje digitální obsah, kombinuje různé formáty, vyjadřuje se za pomoci digitálních prostředků.²⁶

²⁵ ŠVP – ZS T. G. Masarykova

²⁶ ŠVP – ZS Smetanova 405

5.2.3 Srovnání škol

Podíváme-li se na ŠVP obou škol, můžeme vidět značné rozdíly. Jedna škola prosazuje spíše sportovní charakter, přičemž se zaměřuje na senzomotorické cíle. Druhá škola zas preferuje kognitivní cíle, hlavně v oblasti technologií.

Základní škola Smetanova 405, zahrnuje do klíčových kompetencí i kompetence digitální. Jedná se o všeobecné vlastnosti a znalosti, jejichž cílem je hlubší seznámení se s předmětem informatika. Z tohoto důvodu základní škola Smetanova 405, klade velký důraz na různé projekty týkající se právě informatiky. Poukazuje na to, že informatika není pouhá nauka o ovládání počítače, nýbrž jde o něco hlubšího a kreativnějšího. Na rozdíl od základní školy T. G. Masarykova, která spíše figuruje v informatice jakožto v předmětu pro základní vzdělávání, neobsahuje žádné kompetence digitální.

Ačkoliv základní škola T. G. Masarykova nezahrnuje ve svém dokumentu ŠVP kompetence digitální, stále se však zaměřuje na volitelné kroužky zaměřené na práci s počítačem. Tamní veřejnosti již neunikla pestrá nabídka sportovních soutěží, jenž mají obě základní školy. Nicméně pouze jedna škola se může chvástat nekonečnými úspěchy při těchto soutěžích. Jedná se o základní školu T. G. Masarykovu, která dominuje ve všech sportovních disciplínách. Příčinou těchto nekonečných úspěchů je fakt, že sport zde patří na vrchol samotné výuky. Jejich zaměření na tělesnou výchovu je zajímavé. Učitelé dávají žákům dostatečný prostor na přípravu. Žáci se tak vynasnaží k maximálnímu výkonu během soutěže. V okresních soutěžích jsou vždy na stupních vítězů. Naopak základní škola Smetanova 405 vnímá okresní soutěže jako za druh zábavy. Pohled preferencí jednotlivých základních škol je tedy jednoznačný.

V Jihočeském kraji v okresním městě Vimperk jsou dvě konkurenční školy, které nemusí hned navenek vypadat odlišně. Avšak jejich vedení a zaměření je zcela rozdílné a ŠVP škol nám to potvrzuje. Jedna škola má preference u sportu, druhá zas buduje pro své žáky digitální svět. Pokud bychom však tyto preference obou škol vzali do pozadí, ukazuje se, že i přes veškerou konkurenci mezi oběma škol, je hlavní myšlenka jednotná. A to vést žáky k výchově a vzdělávání, aby po devíti letech povinné školní docházky, uměli morálně jednat, počítat a číst.

6 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Dotazníkové šetření bylo určeno pouze pro rodiče, jejichž dítě navštěvuje jednu ze dvou uvedených škol. Shromáždila jsem celkem 30 rodičů z daných škol a poskytla jim stejný dotazník. Pomocí dotazníkového šetření bylo zkoumáno, jaké zaměření mají rodiče na vzdělávací výkon svých dětí.

Dotazníkové šetření bylo prováděno elektronickou formou. Dotazník byl vytvořen pomocí Google formuláře, který jsem přes odkaz rozesílala po sociálních sítích všem rodičům. Účast v šetření nebyla omezena věkem, kritérium však bylo, aby rodiče měli alespoň jedno dítě na dvou výše uvedených základních škol.

Otázky v dotazníku byly pro všechny univerzální a stejné, nikdo neměl žádná privilegia. Z odpovědí vyplývalo, že mnoho rodičů prosazuje podobný názor jako většina. Shodovali se takřka u poloviny odpovědí dotazníku. Dotazník, obsahoval celkem 21 otázek, z toho 10 otázek otevřených a 11 uzavřených.

Dotazníkové šetření probíhalo po dobu dvou týdnů.

6.1 Analýza dat

Čísla v grafech znamenají počet odpovědí pro konkrétní otázku. Maximální procentuální počet je 100 %, tzn. 30. Minimální procentuální počet je 3, 3 %. Shromáždila jsem polovinu rodičů z jedné školy a druhou polovinu z druhé školy (viz tabulka č. 1). Odpovědi respondentů jsem však nerozdělila na výpovědi obou škol, nýbrž na výpovědi rodičů najednou, jenž jsem shromáždila společně pro tento výzkum.

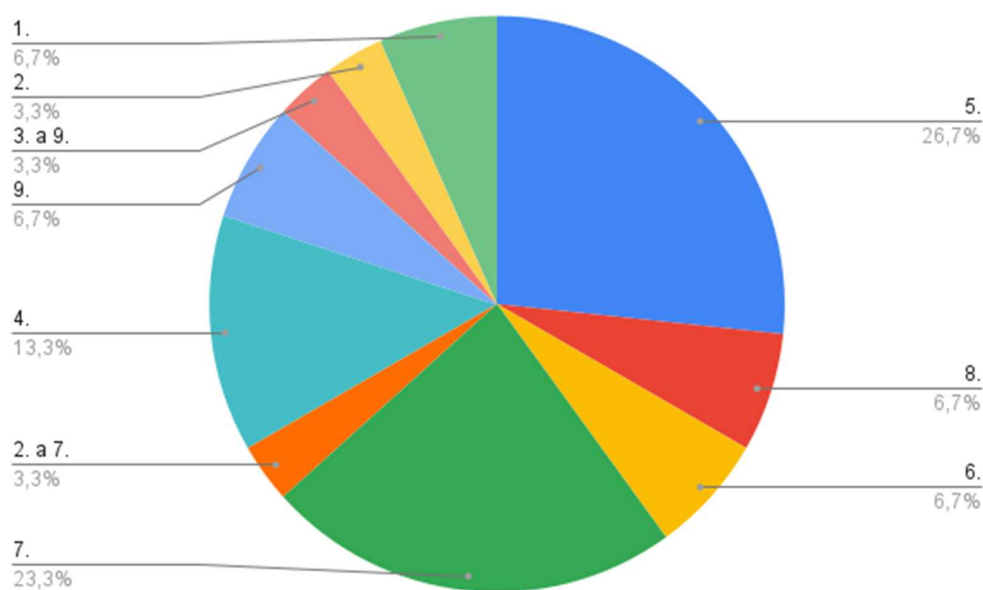
Tabulka č. 1: Celkový počet odpovědí

Škola	Počet respondentů	Procentuální počet
ZS T. G. Masarykova	15	30 %
ZS Smetanova 405	15	30 %
Celkem	30	100 %

6.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Otázka č. 1: Jaký ročník základní školy Vaše dítě navštěvuje?

První otázka je pojatá orientačně, slouží k zjištění rozložení vzorku. Nesouvisí s kritérii škol ani rodičů. Zaměřuje se pouze na ročníky, do kterých chodí děti odpovídajících rodičů. Z grafů je patrné, že odpovídalo více rodičů, jenž mají své dítě v 5. či 7. ročníku základní školy. Pouze 6,6 % rodičů má na konkrétních základních školách dvě děti současně.

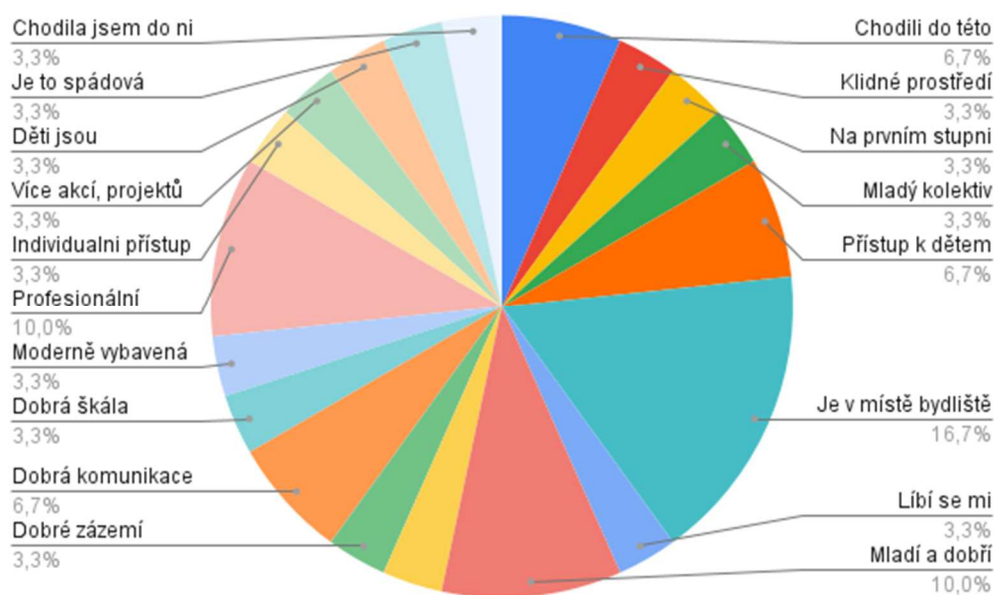

Graf č. 1: Ročníky

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 2: Proč je podle Vás škola, kterou navštěvuje Vaše dítě dobrá?

Druhá otázka je pojatá ve formě otevřené otázky, abychom měli možnost nahlédnout hlouběji na pocity respondentů a jejich náhled na problematiku. Oceňuji snahu všech respondentů, nikdo z nich nenapsal *nevím*, a opravdu se snažili pravdivě odpovědět. Ačkoliv odpovídalo 100 % rodičů na danou otázku, často se odpovědi opakovali. Až 16,7 % respondentů si chválí umístění škol, jež jsou v místě bydliště. Dalším důvodem, proč je jejich škola dobrá, je mladí učitelský sbor (10 %).

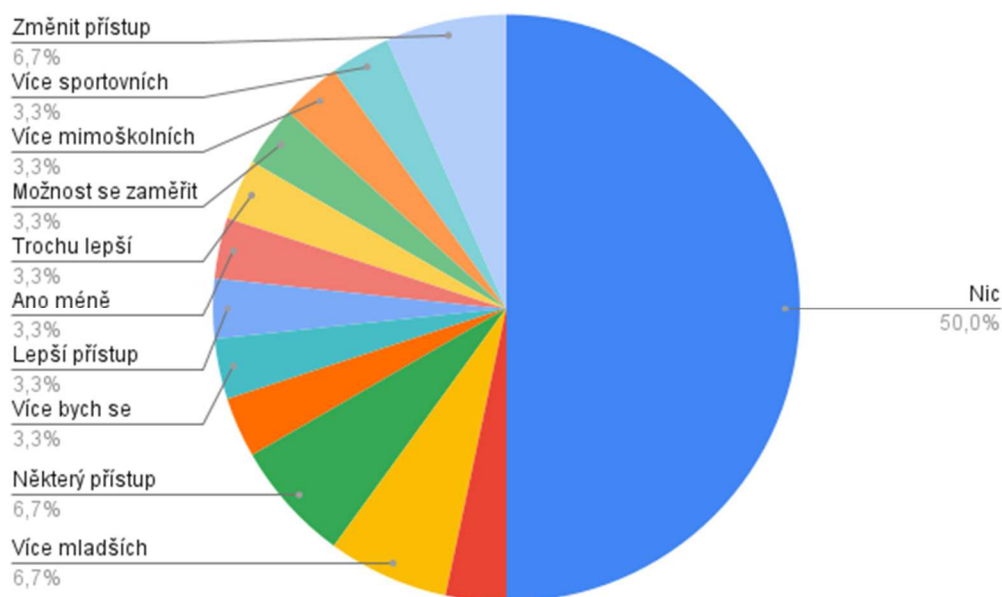

Graf č.2: Proč je Vaše škola dobrá

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 3: Je něco, co byste na škole, kterou navštěvuje Vaše dítě změnil/a? A co by to bylo?

Třetí otázka je opět pojatá pro hlubší poznání všech respondentů. U této otázky jsem byla mile zaskočena, přesně polovina rodičů odpověděla slovem *nic*. Tedy by nechtěli nic změnit na jejich škole. Nicméně zbytek respondentů napsala velmi zajímavé odpovědi. Celkem 6,7 % rodičů by chtěli na své škole změnit přístup některých učitelů k žákům. A pouze 6,6 % respondentů chce více sportovních a mimoškolních aktivit ve škole.

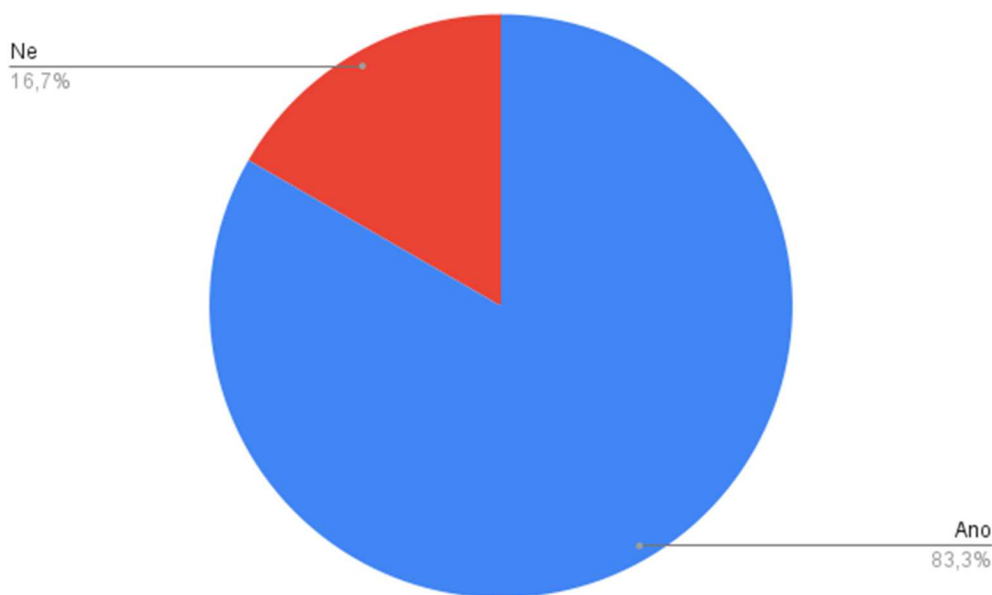

Graf č. 3: Co byste na škole změnili

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 4: Zajímáte se o školní projekty a programy Vaší školy, pokud je škola nabízí?

Následná otázka se zabývá školními projekty a programy. Tato otázka zjišťovala, kolik rodičů má zájem o školní projekty a programy. S možností variant odpovědí: *ano/ne*. Více než polovina (83, 3 %) respondentů odpověděla, že se zajímají o školní projekty a programy. Zbylých 16, 7 % rodičů však zájem neprojevuje vůči škole.

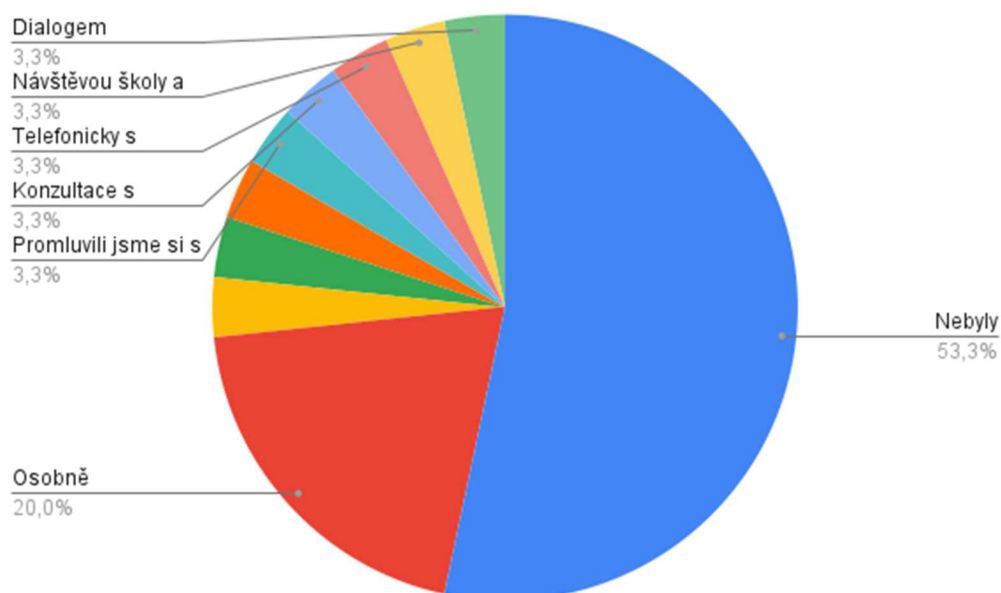

Graf č. 4: Zájem respondentů o školní projekty a programy

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 5: Jak jste řešili konflikty s učitelem, pokud nějaké byly?

Pátá otázka zjišťovala konflikty mezi odpovídajícími rodiči a třídním učitelem, pokud nějaké byly a následné jejich řešení. Povzbudivě mě překvapilo, že většina respondentů (53,3 %) nemělo žádný konflikt s třídním učitelem. Zbýlých 46,6 % však ano, přičemž daný konflikt řešili buď osobně s třídním učitelem (20 %) anebo telefonicky s panem ředitelem (3,3 %).

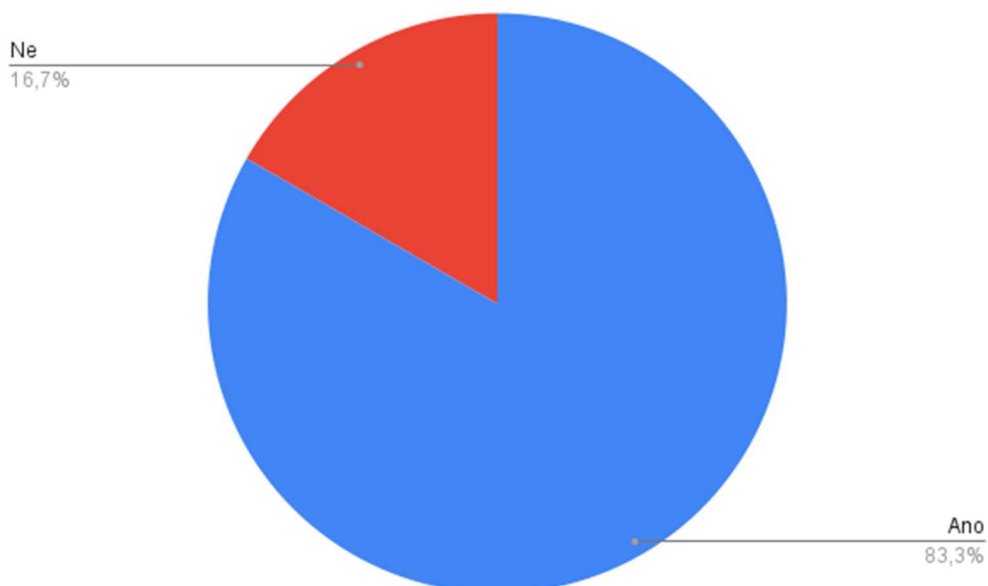

Graf č. 5: Řešení konfliktů s učitelem

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 6: Je pro Vás důležité, aby Vaše dítě navštěvovalo i mimoškolní aktivity?

Další otázka zjišťovala, zda je pro rodiče důležité, aby jejich dítě navštěvovalo nějakou mimoškolní aktivitu. A rozvíjelo tak své schopnosti, dovednosti a případné nadání. Skoro většina respondentů (83,3 %) odpovědělo, že má zájem o mimoškolní aktivity u dětí.

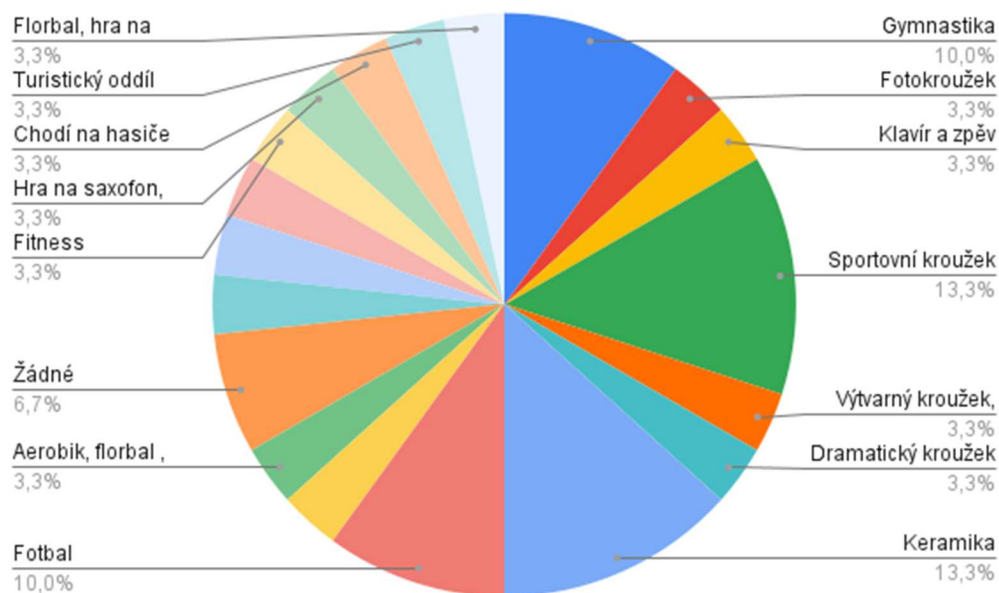

Graf č. 6: Zájem o mimoškolní aktivity rodičů

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 7: Pokud ano, jaké mimoškolní aktivity Vaše dítě navštěvuje?

Otázka č. 7–10 jsou doplňujícími otázkami k otázce č. 6 (Je pro Vás důležité, aby Vaše dítě navštěvovalo i mimoškolní aktivity?). Následná otázka prošetřuje, jaké jsou formy těchto mimoškolních aktivit u dětí respondentů. Nejvíce respondentů (13,3 %) odpovědělo sportovní kroužky, tedy všechno, co se týká pohybu. Celkem 9,9 % respondentů preferuje u dětí více než jeden kroužek. A pouze 6,7 % dětí respondentů nemá žádný kroužek.

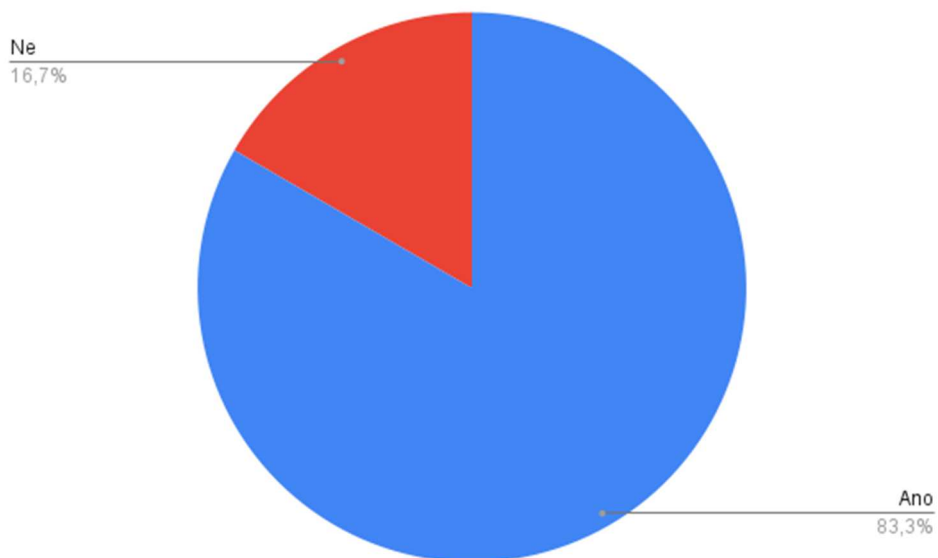

Graf č. 7: Formy mimoškolních aktivit

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 8: Vybralo si je samo?

Osmá otázka směřovala na téma autonomie dítěte respondenta. Přičemž tato otázka zjišťovala, jestli si mimoškolní aktivity vybralo samo či nikoliv. Až 83,3 % respondentů vede své dítě k tomu, aby si samo vybralo, jaká mimoškolní aktivita se mu líbí.

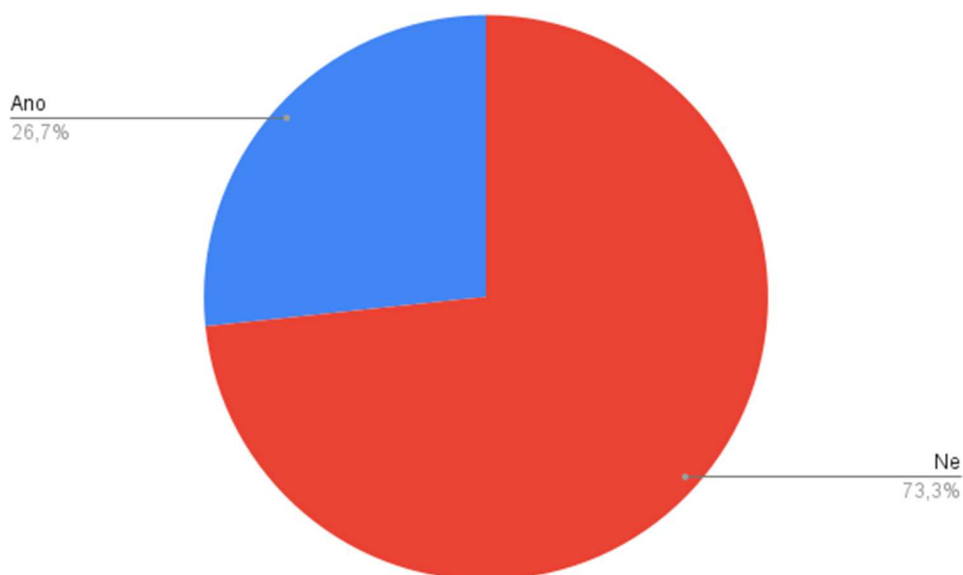

Graf č. 8: Výběr dítěte

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 9: Pokud ne, pomáhali jste mu s výběrem?

Další otázka je doplňkovou položkou pro předchozí otázku. Zjišťuje, kolik respondentů pomáhá svému dítěti při výběru mimoškolních aktivit. Více než polovina respondentů 73,3 % nepomáhala dítěti s výběrem.

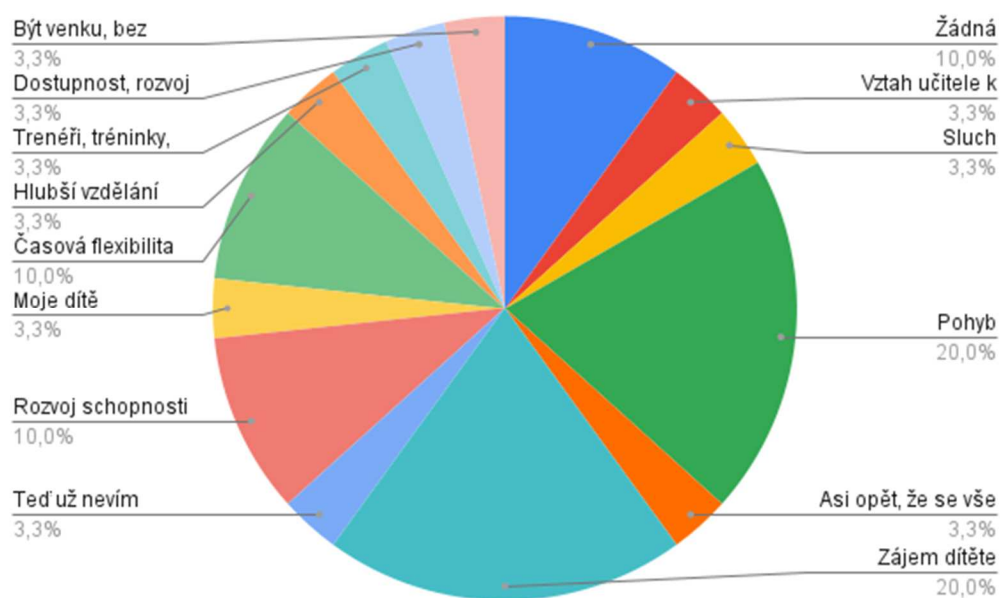

Graf č. 9: Pomoc rodičů při výběru mimoškolních aktivit dětí

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 10: Jaká kritéria byla pro Vás důležitá?

Desátá otázka doplňuje otázku č. 6, a zaměřuje se na důležitá kritéria při výběru samotné mimoškolní aktivity. Nejpočetnější odpovědí byl *pohyb*, aby neseděly jen doma, takto odpovědělo 20 % respondentů. Stejný procentuální počet (20 %) měla také odpověď *zájem dítěte*.

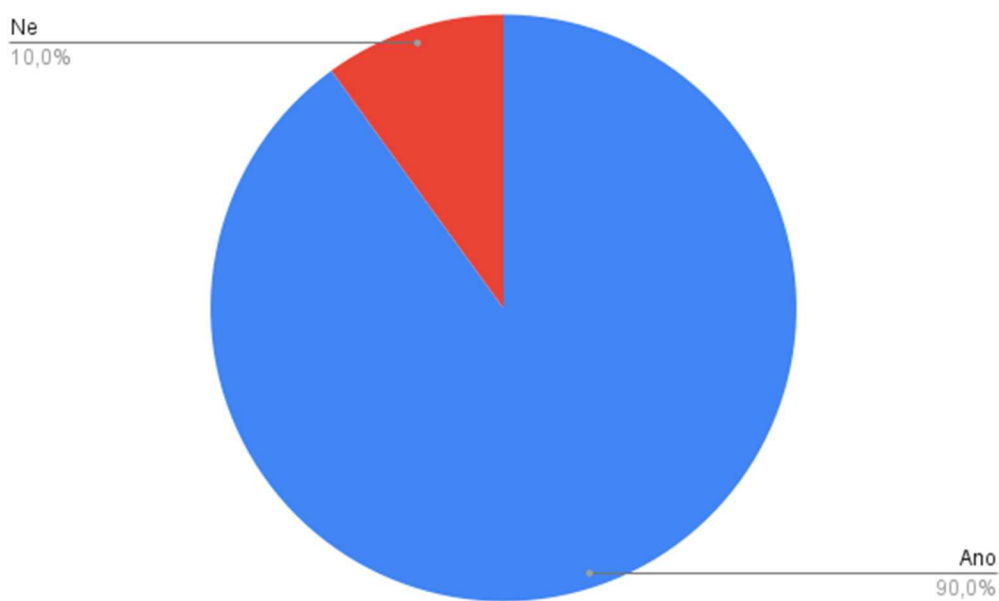

Graf č. 10: Jaká kritéria byla důležitá

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 11: Škola hodnotí Vaše dítě podle toho, co umí?

Následná otázka je pro samotný výzkum velmi důležitá. Zjišťuje, jaké hodnotící metody mají jednotlivé školy. Zda je pro školu zásadní vědění, které si žák odnese z výuky či nikoliv. Odpovídající rodiče měli u této otázky jasno. Až 90 % rodičů vnímá hodnocení své školy, na základě toho, co žáci umí. A pouze menšina respondentů (10 %) odpovědělo, že jejich škola nehodnotí žáka na základě toho, co umí.

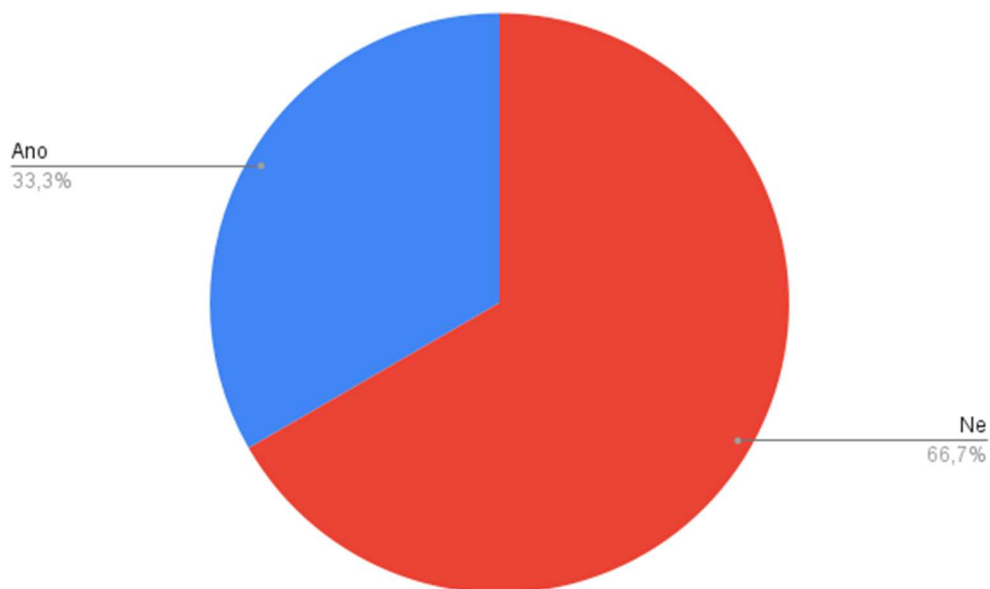

Graf č. 11: Hodnocení školy, podle toho, co umí

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 12: Škola hodnotí Vaše dítě spíše podle toho, kým je?

Další otázka obsahuje stejný charakter, jako otázka předchozí. Opět zjišťovala, jaké hodnotící metody podle rodičů preferuje jejich škola. V tomto smyslu by nešlo do popředí hodnocení na základě klasifikace, nýbrž hodnocení, které by vytýkalo žákovo jedinečnost a osobnost. Dle grafu pozitivně pouze 33,3 % respondentů.

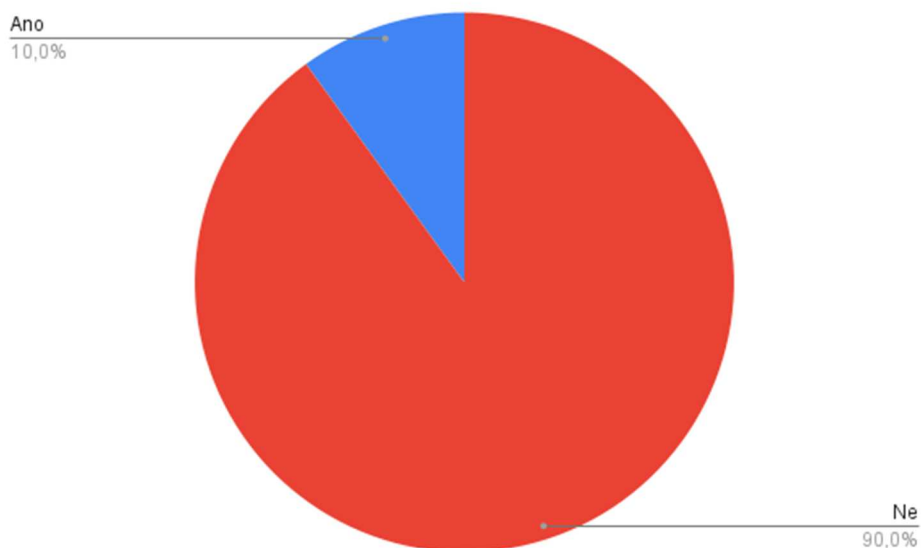

Graf č. 12. Hodnocení školy podle toho, kým je

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 13: Zaznamenali jste někdy na škole situaci, kdy se jednalo o důstojnosti žáků a pedagogů?

Třináctá otázka se týkala velmi podstatného tématu ve školním prostředí. Součástí výchovy a vzdělávání je pojem důstojnost, jenž je často opomenutý. Byla jsem zaskočena odpověďmi, pouhých 10 % rodičů zaznamenalo konkrétní situaci, kdy se jednalo o důstojnosti žáků a pedagogů, zbylých 90 % respondentů však nikoliv.

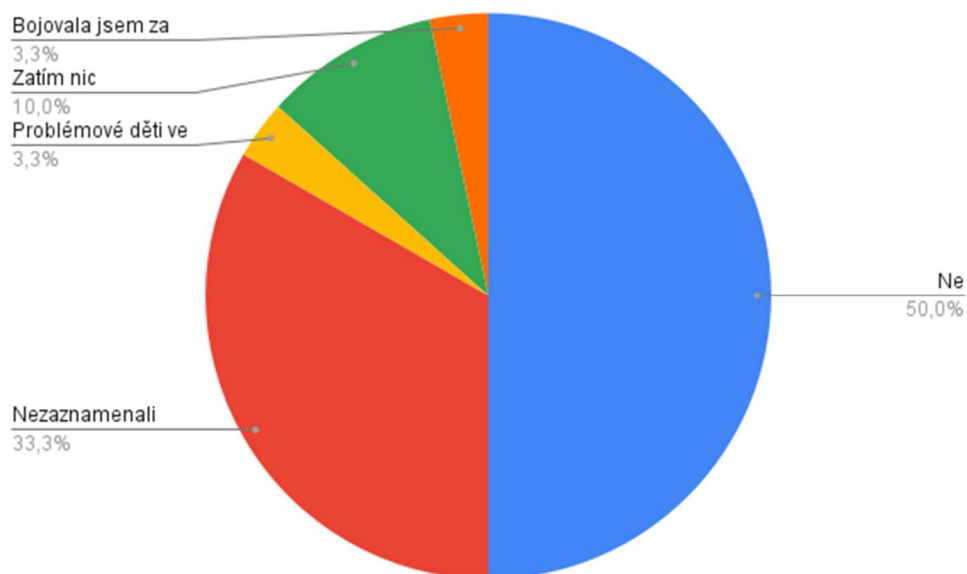

Graf č. 13: Důstojnosti žáků a pedagogů

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 14: Pokud ano, popište danou situaci trochu více.

Následná otázka je otázkou doplňující k tématu důstojnost. Respondenti, kteří zaznamenali danou situaci, jej mohli více popsat. Jedna ze situací popisovala problémové děti ve třídě, které si neustále dělají legraci z jiných dětí. V jiné situaci si jedna maminka stěžovala, že dlouho bojovala za přijetí a pochopení povahy své dcery. Naštěstí se vše vysvětlilo. Jiných situací jsme se však nedočkali, až 50 % respondentů reagovalo slovem *ne*. Druhou nejpočetnější odpovědí bylo *nezaznamenali* (33,3 %).

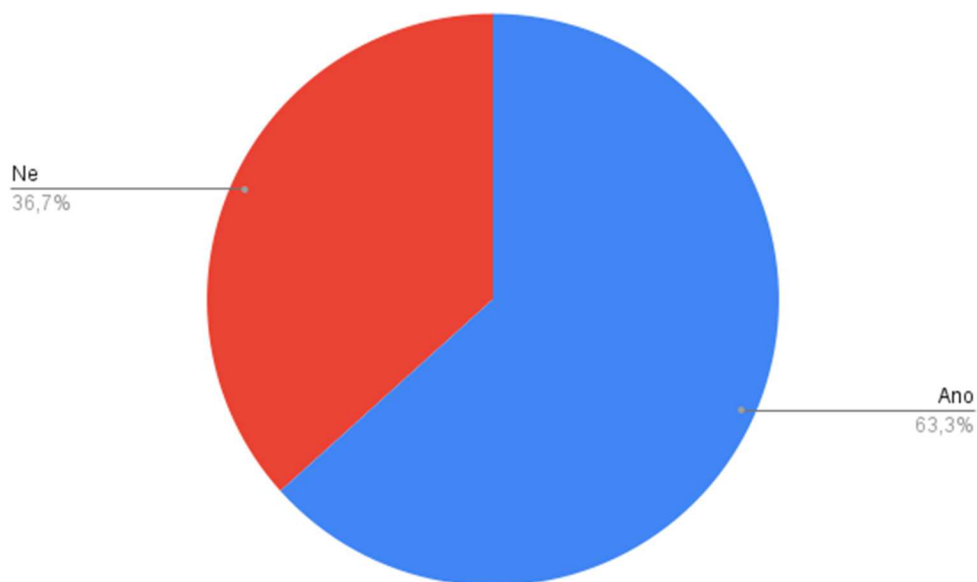

Graf č. 14: Popis dané situace

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 15: Je podle Vás kritériem dobré školy klasifikace žáků pedagogem?

Patnáctá otázka se zaměřuje na kritéria ze strany dobré školy. Tato otázka zahrnuje náhled rodičů na školy a jejich vnímání. Více než polovina (63,3 %) respondentů odpovědělo, že kritériem dobré školy není pouze klasifikace žáků pedagogem.

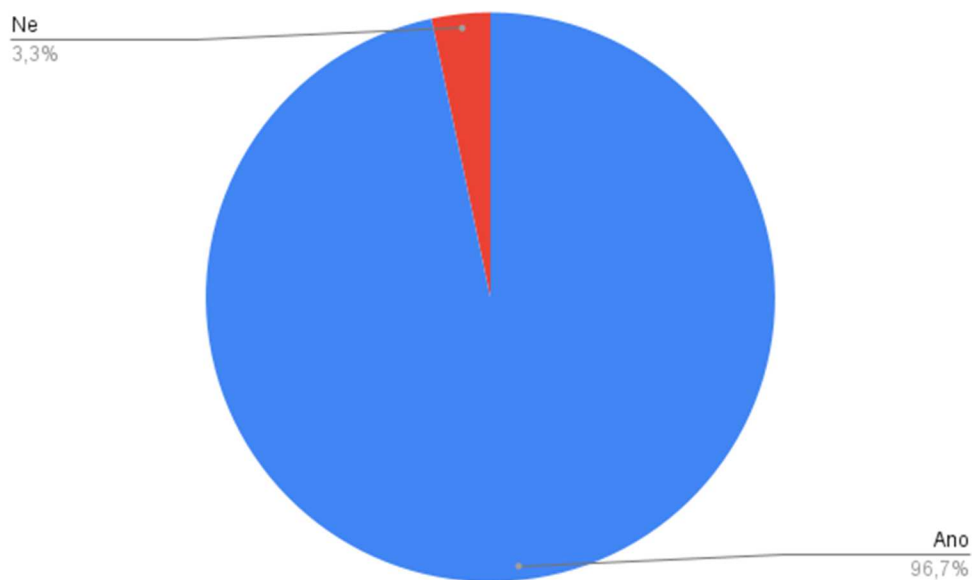

Graf č. 15: Kritéria dobré školy – klasifikace pedagogem

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 16: Je podle Vás kritériem dobré školy to, že na ní může být každý sám sebou a ve své jedinečnosti se rozvíjet?

Následná otázka zkoumala kritéria dobré školy jiného typu než tomu, tak bylo u předchozí otázky. Skoro většina respondentů (96, 7 %) jsou za názorem, že kritéria dobré školy by měla být v souladu s rozvíjením své jedinečnosti u žáků.

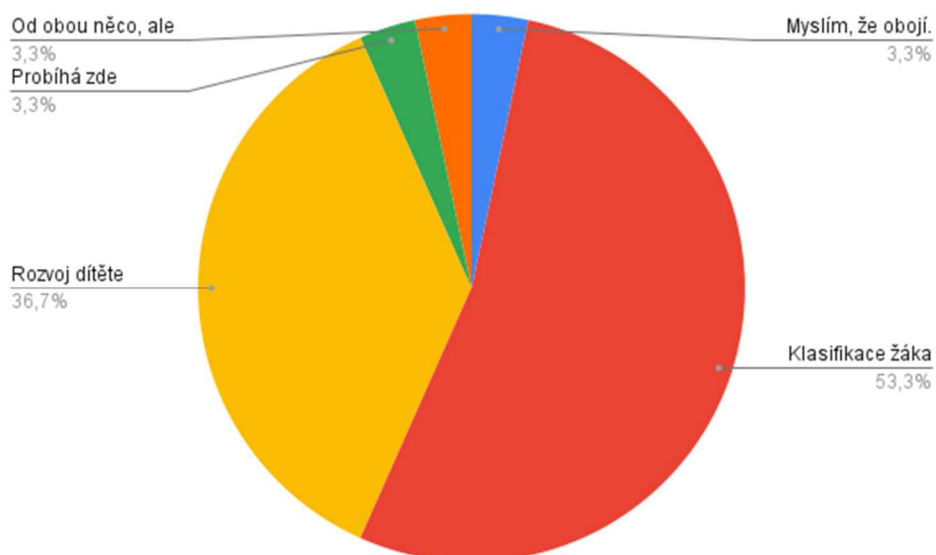

Graf č. 16: Kritéria dobré školy – rozvoj své jedinečnosti

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 17: Které ze dvou výše uvedených kritérií více platí o škole, kterou navštěvuje Vaše dítě?

Další otázka se týkala škol, na nichž jsem shromáždila všech 30 respondentů. Zjišťuje z pohledu rodičů, jaké ze dvou výše uvedených kritérií daná škola preferuje. Z mého názoru jsem si myslela, že odpovědi respondentů budou více jednotné. Avšak majorita respondentů (53,3 %) si myslí, že jejich škola klade větší důraz na klasifikaci žáka pedagogem. Pouze 36,7 % zastává kritérium *rozvoj dítěte*.

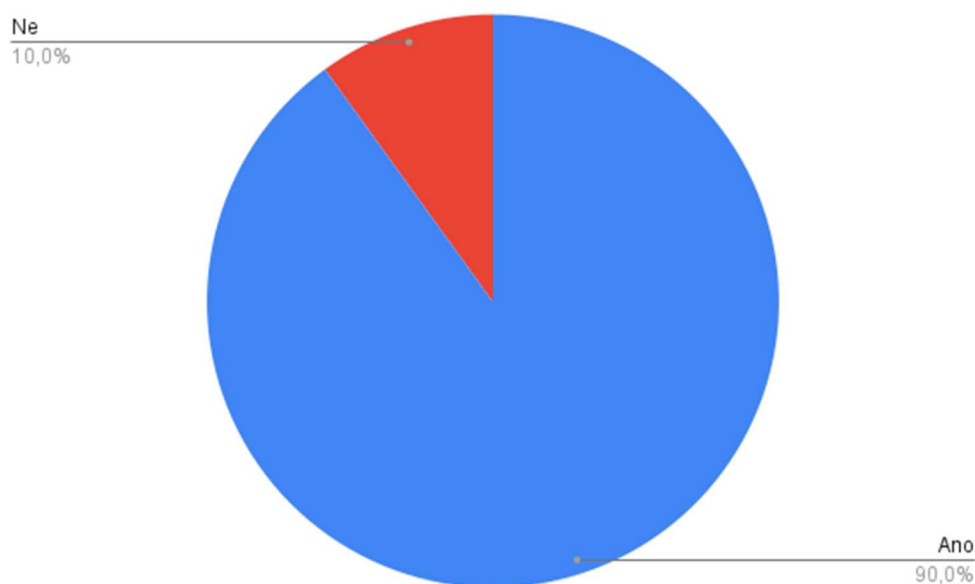

Graf č. 17: Kritéria škol dle rodičů

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 18: Záleží Vám na tom, jaké má Vaše dítě známky?

Osmnáctá otázka zjišťovala, zda respondentům záleží na tom, jaké má jejich dítě známky ve škole. Až 90 % rodičů odpovědělo, že jim záleží na tom, jak si jejich dítě vede ve škole na základě klasifikace. Překvapivé menšině respondentů (10 %) nezáleží na známkách svého dítěte.

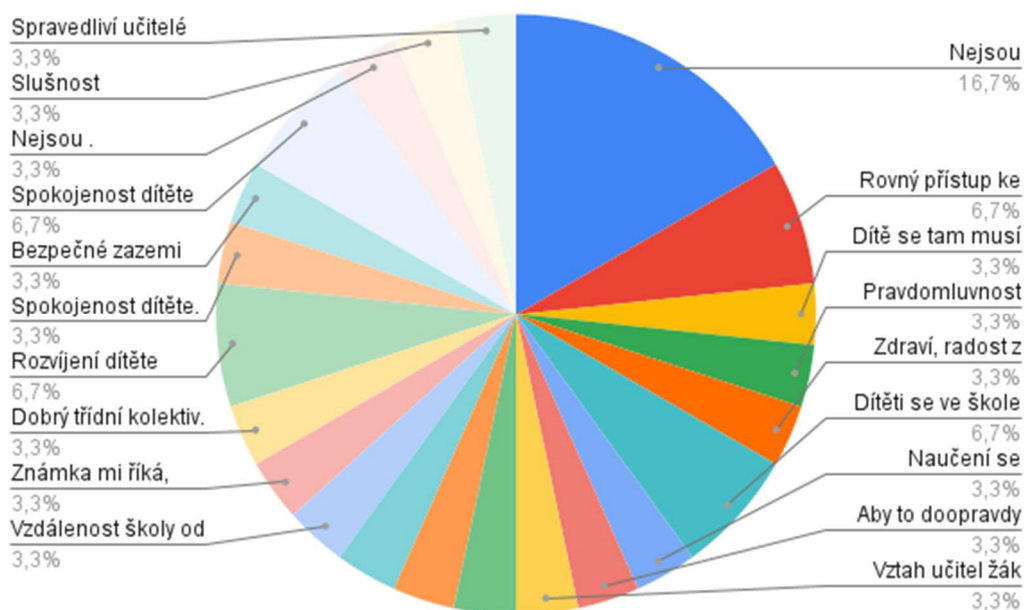

Graf č. 18: Důležitost známek ve škole

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 19: Jsou pro Vás vzhledem ke vztahu Vašeho dítěte a školy důležité jiné hodnoty? Uveďte prosím jaké.

Dalším tématem byly jiné hodnoty ke vztahu dítěte a školy. Následná otázka směřovala na to, co by rodiče zohledňovali ke vztahu svého dítěte a školy, kterou navštěvuje. Jestli je něco, co by chtěli pozměnit nebo není. Jednalo se o otevřenou otázku, aby respondenti dostali prostor pro své vyjádření. Byla jsem překvapena poměrně širokou škálou hodnot, jež respondenti považovali za důležité.

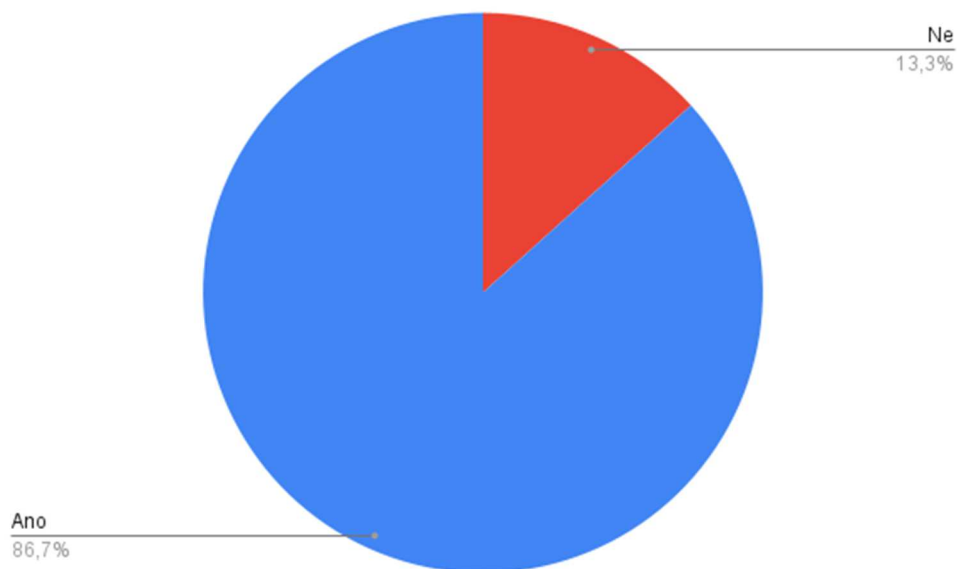

Graf č. 19: Jiné hodnoty ke vztahu učitele a dítěte

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 20: Když jste byli žáky, navštěvovali jste nějakou mimoškolní aktivitu?

Předposlední otázka měla charakter informační položky, přičemž zjišťovala, kolik respondentů navštěvovalo mimoškolní aktivity jakožto žáci. Z dotazníkového šetření je patrné, že více než polovina rodičů (86,7 %) navštěvovalo nějakou mimoškolní aktivitu. Z toho vyplývá, že budou vést i své děti k mimoškolním aktivitám.

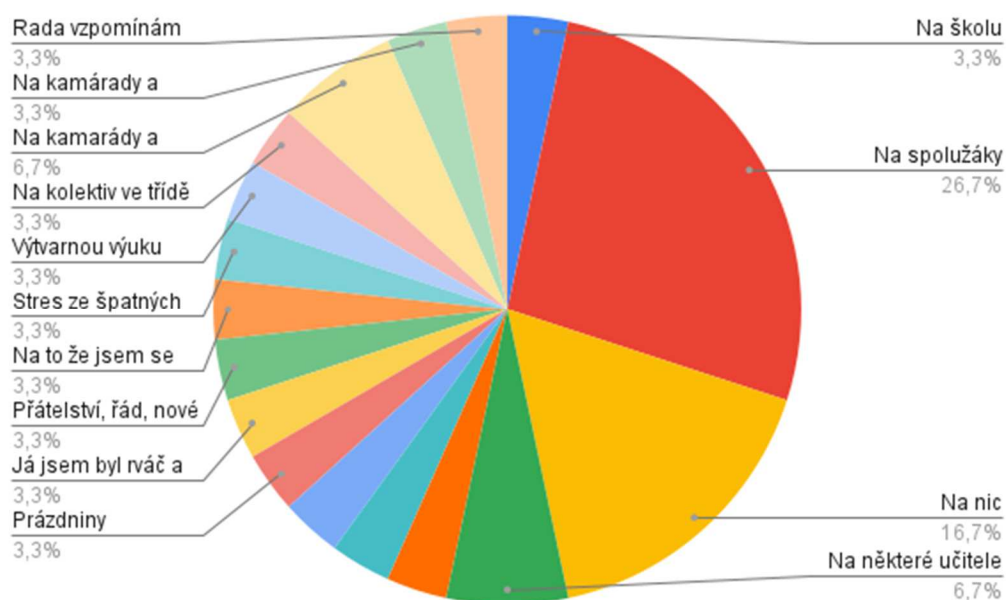

Graf č. 20: Zájem o mimoškolní aktivity rodičů, jakožto žáky

Zdroj: vlastní šetření

Otázka č. 21: Když se řekne škola, na co Vy sami dodnes rádi vzpomínáte?

Poslední otázka směřovala na vzpomínky rodičů ke slově škola. Na závěr se jednalo o otevřenou otázku, která měla velmi ulehčující charakter. Z grafu vyplývá, že je velké množství odlišných odpovědí. Ačkoliv 26,7 % rodičů vzpomíná na školu pozitivně, najdeme zde i 5 respondentů, kteří nevzpomínají v souladu se školou na nic (16,7 %).

Graf č. 21: Vzpomínání na školu

Zdroj: vlastní šetření

7 DISKUZE

Bakalářská práce je zaměřena na rodiče a na to, jaké zaměření mají, pokud se jedná o vzdělávání jejich dětí. Výzkumné šetření probíhalo ve dvou základních školách v menším okresním městě Vimperk (konkrétně na základní škole T. G. Masarykova a základní škole Smetanova 405, Vimperk). Respondenty byli rodiče uvedených škol. Výzkumem jsem se snažila ověřit dvě hypotézy, které vycházeli z cíle práce. 1. hypotéza zněla: Dané školy budou žáky hodnotit pouze na základě klasifikace pedagogem a 2. hypotéza zněla: Rodiče jsou spíše orientováni na jiné hodnoty nežli na výkon. Na základě výzkumného šetření byl vypracován dotazník se 21 otázkami, který byl následně zaslán rodičům. Připravila jsem si takové otázky, které souvisely s tématem bakalářské práce. Díky výsledkům dotazníkového šetření se dozvíme, jaké zaměření mají rodičové uvedených škol. Jestli preferují výkonnost u dítěte anebo považují za důležité jiné hodnoty bez ohledu na výkon.

Vyplnění dotazníku se zúčastnilo 30 rodičů ze dvou základních škol, a to v rovnoměrném rozložení (T. G. Masarykova – 15, Smetanova 405–15 rodičů). Nejvíce rodičů uvádělo, že si ZS vybralo na základě toho, že je v místě bydliště, dítě tedy nemusí nikam dojíždět. Dalšími aspekty, proč je jejich škola dobrá, byly mladí a dobří učitelé anebo dobrý přístup k dětem. Z výsledků dotazníkového šetření tedy vyplývá, že více než polovině rodičů, se líbí podmínky dosavadní školy. Nic by neměnili na své škole.

Co se týče mimoškolních aktivit dětí, můžeme pozorovat u 83, 3 % rodičů, že je pro ně důležité, aby jejich dítě navštěvovalo mimoškolní aktivity. Tato otázka se prolínala i s minulostí rodičů, přičemž až 86, 7 % rodičů navštěvovalo mimoškolní aktivity, když byli žáky. Z předpokladů vyplývá, že mnoho rodičů vede své dítě stejnou cestou, jakou šli oni sami. Chtějí také, aby jejich dítě navštěvovalo nějakou mimoškolní aktivitu.

Až 83, 3 % rodičů uvádělo, že si mimoškolní aktivity vybíralo samo dítě. Pro dítě je velmi důležité, aby bylo zvyklé za sebe přijmout zodpovědnost a rozhodnout se dle vlastních zájmů.

Dle výsledků plyne, že pouze 10 % respondentů zaznamenalo situaci, kdy se jednalo o důstojnost žáka a pedagoga. Pojem důstojnost hraje ve školním prostředí velikou roli, bez ní by správná výuka ani nemohla probíhat. Většina rodičů neměla možnost se s touto situací setkat.

Z výzkumného šetření vyplývá, že dané školy hodnotí žáky, podle toho, co umí. Takto odpovědělo až 90 % rodičů. A pouhých 33, 3 % rodičů sdělují, že jejich škola hodnotí žáky, podle toho, kým jsou. Pro samotné respondenty je kritériem dobré školy také klasifikace žáka pedagogem.

Tímto potvrzuji svou první hypotézu, která tvrdí, že dané školy žáky hodnotí pouze na základě klasifikace pedagogem. Domnívám se, že školní systém v České republice je všude stejný. U většiny škol najdeme stejná kritéria, která jsou dle nich nezbytná pro vzdělávání žáků. Z mého pohledu nezáleží jen na klasifikaci žáka, ale také na to, jaké hodnoty si odnese do života.

Více než polovina rodičů však preferuje dobré známky u svých dětí. Z jiného pohledu můžeme pozorovat u rodičů, že je známka pouze známkou a neberou dětem jejich sebevědomí a důstojnost, jen kvůli špatné známce. Nejvíce rodičů uvádělo, že je pro ně důležité, aby se jejich dítě rozvíjelo ve své jedinečnosti. Za důležité považují také jiné hodnoty nežli výkonnost ve vzdělávání. Ačkoliv většina rodičů chce u svého dítěte rozvíjet jedinečnost, dost z nich si neuvědomuje, že velké množství mimoškolních aktivit a dobré známky, vedou k výkonu dítěte.

Můžeme pozorovat rozlišnosti mezi odpověďmi, v nichž se objevují dva odlišné pojmy vzdělávání. Na jedné straně vidíme preferenci známek a celkovou klasifikaci žáka pedagogem. A na druhé straně zas rozvíjení jeho jedinečnosti.

Tímto potvrzuji svou druhou hypotézu, která tvrdí, že jsou rodiče spíše orientováni na jiné hodnoty nežli na výkon. Tato hypotéza byla ověřena na základě dotazníkového šetření. I přesto si však myslím, že rodiče nevnímají skutečnost, že jejich dítě musí projevovat určitý výkon i během mimoškolních aktivit.

Na základě dotazníkového šetření a shromážděných dat lze říci, že dané školy opravdu hodnotí na základě klasifikace pedagogem. Dále orientování rodičů na výkon svých dětí se výrazně liší u obou škol, kdy většina rodičů (96, 7 %) považuje za důležité rozvíjení jejich jedinečnosti nežli výkonnosti ve vzdělávání. Avšak více než polovině rodičů záleží na tom, jaké známky má jejich dítě. Vzniká tedy rozpor odpovědí, přičemž rodiče chtějí rozvíjet u dětí i jiné hodnoty, ovšem stále se zaměřují na dobré známky a mimoškolní aktivity, které vedou k nějakému výkonu.

8 ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala tématem zaměření rodičů na výkon vedle křesťansky zdůvodněné důstojnosti člověka ve vzdělávání jejich dětí. Práce byla rozdělena na dvě části. V teoretické části jsem se zaměřila na základní informace, jenž se týkají samotného tématu. Podrobněji jsem popsala důstojnost člověka v pojetí křesťanství a také důstojnost ve školním prostředí. Dále jsem se snažila vysvětlit dva odlišné pohledy na vzdělávání. V poslední kapitole jsem se zaměřila na vztah mezi školou a rodinou, v níž jsem popsala i vztahy v rodině a současnou rodinu. Mimoto jsem také popisovala spolupráci mezi rodinou a školou, která je důležitá pro samotný vzdělávací proces.

V praktické části jsem zpracovala dotazníkové šetření, jehož se zúčastnilo 30 rodičů, které mají své dítě na dvou uvedených základních školách. Dotazník jim byl zaslán v elektronické podobě a následně jsem jej vyhodnotila v programu Microsoft Excel. Při zpracování dotazníku jsem byla určitými odpověďmi zaskočena. Překvapily mě odpovědi rodičů u otázky na téma důstojnost ve školství, přičemž jsem se ptala na to, zda někdy zaznamenali situaci, kdy se jednalo o důstojnost žáka a pedagoga. Pouze pár rodičů tuhle situaci zaznamenala, jiní však nikoliv. Přitom se jedná o velmi důležitý aspekt, který by se neměl vytrácet, zejména ve školství. Dále jsem byla zaskočena, že většina rodičů vnímá svou školu výhradně jako instituci, v níž se hodnotí žáci jen na základě klasifikace pedagogem. Ačkoliv s tím nemohou nic moc dělat, mohou alespoň napomáhat a vést své dítě k takovému rozvoji, při němž je primárním úkolem, rozvoj jedinečnosti. Rodiče mají největší pravomoci ve vzdělávání svých dětí.

Na začátku jsem stanovila dvě hypotézy. Hypotéza 1 zněla: Dané školy budou žáky hodnotit na základě klasifikace pedagogem. Hypotéza 2 zněla: Většina rodičů je spíše orientovaná na jiné hodnoty nežli na výkon. Na základě výzkumu byly obě hypotézy potvrzeny. Jako většina škol tak i tyto, dávají přednost hodnocení žáky metodou klasifikace pedagogem. Rodiče se zkoumanou problematikou, více dávají přednost na rozvoj dítěte v jeho jedinečnosti. A tudíž jde do značné míry výkon dětí do ústraní.

Vhodným tématem pro další práci v této oblasti může být zkoumání školského systému. A následný rozvoj škol, jež by neměly hodnotit žáky jen podle toho, co umí. Nýbrž dle toho, kým doopravdy jsou. Být sám sebou a rozvíjet svou jedinečnost je aspektem, který by měl v budoucnu jít do popředí a vymezit tak celkovou klasifikaci žáka pedagogem.

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura

- ČAPEK, R. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Vydání první. Praha: Grada, 2013. ISBN: 978-80-247-4640-1
- DOLEŽALOVÁ, J. *Vzdělávání – výuka – cíle – obsah výuky*. Nakladatelství Gaudeamus, 2006. ISBN: 80-7041-919-9
- HAUSER, U. *Rodiče potřebují hranice: Dovolte dětem, aby byly dětmi*. České vydání. Praha: Portál, s.r.o., 2012. ISBN: 978-80-262-0064-2
- HENRISEN, J. – O., VETLESEN, A. J. *Blízké a vzdálené*. Boskovice: Nakladatelství Albert, 2000. ISBN: 80-85834-85-5
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Havlíčkův Brod: Grada, 2007. ISBN: 978-80-247-1369-4
- KOPŘIVA, P., NOVÁČKOVÁ, J., NEVOLOVÁ, D., KOPŘIVOVÁ, T. *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála, 2008. ISBN: 978-80-904030-0-0
- MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: SPN, 1992. ISBN: 80-04-25236-2
- MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*. Vydání první. Praha: Portál, s.r.o., 2013. ISBN: 978-80-262-0366-7
- NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Vydání druhé. Nakladatelství: Academia, 2009. ISBN: 978-80-200-1679-9
- NEJESCHLEBA, T. *O důstojnosti člověka*. Praha, 2005. ISBN: 80-7298-164-1
- PALOUŠ, R. *K filosofii výchovy*. Praha: SPN, 1991. ISBN: 80-04-25390-3
- PALOUŠ, R. *Čas výchovy*. Praha: SPN, 1991. ISBN: 80-04-25415-2
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Vydání první. Praha: Portál, s.r.o., 1997. ISBN: 80-7178-170-3
- PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. Vydání čtvrté. Praha: Portál, s.r.o., 2015. ISBN: 978-80-262-0872-3
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, s.r.o., 2009. ISBN: 9788073676476
- RABUŠICOVÁ, M. a M. POL. *Vztahy školy a rodiny dnes: hledání cest k partnerství*. Praha: PaedF UK, Pedagogika 46. ISSN 0031-3815
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, s.r.o., 1999. ISBN: 80-7178-308-0

10 ABSTRAKT

GUBANIOVÁ, E. *Zaměření rodičů na výkon vedle křesťansky zdůvodněné důstojnosti člověka na vzdělávání jejich dětí*. České Budějovice, 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Dr. theol. Havel Tomáš Cyril.

Klíčová slova: důstojnost člověka, vzdělávací výkon, rodina a škola, vzdělávání

Tato bakalářská práce pojednává a zkoumá, jaké zaměření mají rodiče s ohledem na výkon svých dětí, vedle křesťansky zdůvodněné důstojnosti člověka. Teoretická část popisuje pojem důstojnost člověka v křesťanském a ve školním prostředí. V práci je také nastíněn antický a křesťanský pohled na vzdělávání. Nedílnou součástí každého vzdělávání je rodina a škola. Jejich vzájemná spolupráce vede k lepším vzdělávacím výsledkům. Praktická část pojednává o výzkumném šetření, které zjišťuje, jaké zaměření mají rodiče vzhledem ke vzdělávacímu výkonu svých dětí. Zkoumá, co je pro ně důležité.

11 ABSTRACT

Parents' focus on performance in addition to the Christianly justified human dignity in their children's education

Key words: human dignity, educational performance, family and school, education

This bachelor's thesis discusses and examines what focus parents have with regard to the performance of their children, in addition to the Christian-based human dignity. The theoretical part describes the concept of human dignity in a Christian and school environment. The work also outlines the ancient and Christian view of education. Family and school are an integral part of every education. Their mutual cooperation leads to better educational results. The practical part deals with a research investigation that finds out what focus parents have with regard to the educational performance of their children. It explores what is important to them.

12 SEZNAM PŘÍLOH A TABULEK

Grafy:

- Graf č. 1: Ročník
- Graf č. 2: Proč je Vaše škola dobrá
- Graf č. 3: Co byste na škole změnili
- Graf č. 4: Zájem respondentů o školní projekty a programy
- Graf č. 5: Řešení konfliktů s učitelem
- Graf č. 6: Zájem o mimoškolní aktivity rodičů
- Graf č. 7: Formy mimoškolních aktivit
- Graf č. 8: Výběr dítěte
- Graf č. 9: Pomoc rodičů při výběru mimoškolních aktivit dětí
- Graf č. 10: Jaká kritéria byla důležitá
- Graf č. 11: Hodnocení školy, podle toho, co umí
- Graf č. 12: Hodnocení školy, podle toho, kým je
- Graf č. 13: Důstojnost žáků a pedagogů
- Graf č. 14: Popis dané situace
- Graf č. 15: Kritéria dobré školy – klasifikace pedagogem
- Graf č. 16: Kritéria dobré školy – rozvoj své jedinečnosti
- Graf č. 17: Kritéria škol dle rodičů
- Graf č. 18: Důležitost známek ve škole
- Graf č. 19: Jiné hodnoty ke vztahu učitele a dítěte
- Graf č. 20: Zájem o mimoškolní aktivity rodičů jakožto žáky
- Graf č. 21: Vzpomínání na školu

Tabulky:

- Tabulka č. 1: Celkový počet odpovědí

13 PRAMENY (PRÁVNÍ A JINÉ DOKUMENTY)

Etický kodex české lékařské komory
Všeobecná deklarace lidských práv
ŠVP – ZS Vimperk, T.G. Masarykova
ŠVP – ZS Vimperk, Smetanova 405